

Budget 2027

Västra Götalandsregionen
- samt plan för ekonomi 2028-2029

RödGrönLedning

Västra Götalandsregionen

Foto: Annetette Kinch Dalgaard

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Förord gruppleddare	6
1.2 Om budgeten och dess roll i styrmodellen	7
1.3 Den politiska organisationen	7
1.3.1 Tillförlitlig styrning	8
1.3.2 Minskad administration	8
1.3.3 Bygga vidare på det goda samarbetet i regionen	9
1.4 Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen	9
1.5 Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten	9
2. Kris, krig och beredskap	10
2.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska stärka sin beredskap och motståndskraft för att bättre kunna hantera samhällsstörningar, kriser och ett förändrat säkerhetsläge.	12
2.1.1 Regionstyrelsen	12
2.1.2 Hälso- och sjukvården	12
2.1.3 Regional utveckling	13
2.1.4 Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik	13
2.1.5 Samtliga utförarstyrelser	13
2.1.6 Styrelsen för fastighet, stöd och service	13
2.1.7 Styrelsen för logistik och försörjning	13
3. Västra Götalandsregionens verksamhet	14
4. Hälso- och sjukvård	15
4.1 Strategi för hälso- och sjukvården	15
4.2 Mål: Vård ska ges jämlikt i Västra Götalandsregionen	16
4.2.1 Säkerställ att den prehospitla vården når upp till den satta målnivån	17
4.2.2 Förbättra hälsan i befolkningen	17
4.2.3 Stärka forskning och innovation som leder till en jämlik vård	18
4.2.4 En jämlik och tillgänglig kvinnosjukvård	18
4.2.5 Identifiera, förebygga och motverka välfärds kriminalitet för att säkerställa att resurser används rättvist och effektivt	19
4.3 Mål: Sjukvårdens köer ska kortas och tillgängligheten ska öka	19
4.3.1 Öka produktiviteten i egen regi för att öka tillgängligheten	20
4.3.2 Ta ett helregionalt ansvar för de som väntat längst på operation	21
4.3.3 Utveckla en gemensam kö	21

4.3.4	Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi	21
4.3.5	Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90 procent beläggningsgrad	22
4.4	Mål: Invånarnas psykiska hälsa ska förbättras och den psykiatriska vården ska stärkas	22
4.4.1	Västra Götalandsregionen ska stärka barns psykiska hälsa genom att förebygga psykisk ohälsa och ge tidigare insatser vid tecken på behov av stöd och vård	23
4.4.2	Tillgängligheten till psykiatrisk vård ska öka genom att den psykiatriska vården stärks och förutsättningarna för samverkan mellan olika aktörer förbättras	24
4.5	Mål: Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå	25
4.5.1	Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar för patienten	26
4.5.2	Erbjuda alla patienter en fast vårdkontakt och stärka arbetet med att erbjuda fast läkarkontakt till patienter med störst behov	26
4.5.3	Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård	26
4.5.4	Fortsatt satsa på mobila enheter och mobila arbetssätt för att utveckla arbetet med nära vård	27
4.5.5	Digitala vårdtjänster ska främjas som en del av vårdkedjan för att öka tillgängligheten och stärka patientens inflytande över sin vårdssituation	27
4.5.6	Öka tillgängligheten till 1177 på telefon under kvällar och helger	28
4.6	Mål: Folkhälsan ska förbättras för invånarna genom mer hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete i bred samverkan	28
4.6.1	I nära samverkan med kommun och civilsamhälle ska invånarnas förutsättningar till att leva ett hälsosamt liv och förebygga ohälsa förbättras	29
4.6.2	Vaccinationsgraden ska öka och fler ska erbjudas screening och hälsosamtal utifrån behov och prioritering	29
4.6.3	Familjecentralernas förutsättningar ska förbättras och de av Västra Götalandsregionen finansierade verksamheterna ska vara samlokaliserade	29
4.6.4	Arbetet med utökade hembesök till de barn och familjer som är mest utsatta ska stärkas	30
5.	Regional utveckling	31
5.1	Regional utvecklingsstrategi	31
5.2	Mål: Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland	31
5.2.1	Stärka den biologiska mångfalden	32
5.2.2	Öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort och lång sikt för att minska utsläppen	32

5.3	Mål: Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant	33
5.3.1	Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse	34
5.3.2	Industrins gröna omställning	35
5.4	Mål: Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande	35
5.4.1	Förbättra matchningen på arbetsmarknaden	36
5.5	Mål: Öka inkluderingen – för tillit och sammanhållning	37
5.5.1	Framtidsrusta barn och unga	37
6.	Kollektivtrafik, hållbar mobilitet och infrastruktur	39
6.1	Trafikförsörjningsprogram	39
6.2	Mål: Knyta samman Västra Götaland med hållbara resor och förbättrad tillgänglighet	39
6.2.1	Ökad robusthet genom samverkan i samhällsplanering	39
6.2.2	Öka kollektivtrafikens marknadsandel och det hållbara resandet	41
6.2.3	Strategiskt påverkansarbete för prioriterade infrastrukturobjekt som främjar ett transporteffektivt Västra Götaland.	44
7.	Kultur	46
7.1	Mål: Ett fritt, rikt och starkt kulturliv i hela Västra Götaland	46
7.1.1	Stärka Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet	46
7.1.2	Stärka kulturens infrastruktur	47
7.1.3	Vidgat deltagande	48
8.	Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner	50
8.1	Regionstyrelsen	50
8.2	Fastighet, stöd och service	50
8.3	Logistik och försörjning	51
8.4	Inköp och upphandling	52
8.5	IT och digitalisering	53
8.6	Internationella samarbeten	54
8.7	Hälsan och stressmedicin	54
9.	Västra Götalandsregionens medarbetare	55
9.1	Mål: Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund	55
9.1.1	Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner	56
9.1.2	Utöka möjligheter till olika arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster	56

9.1.3	Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser	57
9.1.4	Insatser för att utveckla hälsofrämjande ledarskap och nå fastställda normtal för antal medarbetare per chef.	57
9.1.5	Minska övertidsarbete	57
9.2	Mål: Medarbetarnas arbetsmiljö ska förbättras	58
9.2.1	Vårdprofessionens tid med patient ska öka genom att de personella resurserna tas tillvara bättre, exempelvis med hjälp av uppgiftsväxling och minskade administrativa uppgifter	58
9.2.2	Ta vara på forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt och implementera dessa i verksamheterna	59
9.2.3	Medarbetarnas inflytande över arbetsmiljö och arbetssituation ska stärkas och möjligheter till kontinuerlig återhämtning ska öka	59
10.	Hållbarhet	60
10.1	Mål: Ökad måluppfyllelse för Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål	60
10.1.1	Minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan	60
10.1.2	Öka Västra Götalandsregionens positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet	61
11.	Västra Götalandsregionens ekonomi	63
11.1	Ekonomisk utblick	63
11.2	Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden	63
11.2.1	Skatteintäkter och generella statsbidrag	63
11.2.2	Förändringar i internhandeln	64
11.2.3	Regionstyrelsen	64
11.2.4	Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden	64
11.2.5	Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden	65
11.2.6	Miljö- och regionutvecklingsnämnden	65
11.2.7	Kulturnämnden	66
11.3	Tabellverk Regionbidrag	67
11.4	Fördelning av riktade statsbidrag	68
11.5	Investeringar	68
11.5.1	Investeringsram	68
11.6	God ekonomisk hushållning	68
11.6.1	Hållbar ekonomisk utveckling	68
11.6.2	Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen	68

11.6.3	Finansiella mål	69
12.	Ekonomitabeller	70
12.1	Resultaträkning	70
12.2	Balansräkning	71
13.	Beslutspunkter	72

1. Inledning

1.1 Förord gruppleddare

En stark välfärd bygger ett starkt samhälle

När vi går in i 2027 så är det i en tid präglad av betydande osäkerhet. Krig och konflikter i vår omvärld, ett försämrat säkerhetspolitiskt läge, ekonomisk turbulens och en utdragen lågkonjunktur påverkar människors vardag och samhällets stabilitet runt om i hela Europa. Inflationen och de stigande kostnaderna har under flera år satt både hushåll och offentliga verksamheter under hård press. I tider som dessa blir politikens främsta uppgift att ta ansvar – för tryggheten, sammanhållningen och för en långsiktigt stark välfärd.

Detta är också utgångspunkten för vårt arbete i Rödgrön ledning. När oförutsägbarhet råder värnar vi välfärden genom att prioritera de grundläggande samhällsfunktioner som behöver fungera i människors vardag: en tillgänglig och högkvalitativ sjukvård, en fungerande kollektivtrafik, ett levande kulturliv och en hållbar regional utveckling. Samtidigt stärker vi regionens robusthet för att stå stark även när omvärlden präglas av instabilitet och förändring.

Som Sveriges första feministiska regionledning fortsätter vi att låta jämlikhet och jämställdhet genomsyra vårt politiska ledarskap. Vi vet att samhällen med stark tillit och små klyftor också är mer motståndskraftiga i tider av kris. Därför driver vi en politik som stärker jämlik hälsa, minskar skillnader i livsvillkor och skapar bättre möjligheter för invånarna i hela Västra Götaland.

Hälso- och sjukvården är regionens största och mest grundläggande ansvarsområde. Under mandatperioden har RödGrön ledning kortat vårdens väntetider snabbast i hela landet. Under 2027 fortsätter vi arbetet med att förbättra tillgängligheten, minska väntetiderna och skapa bättre förutsättningar för såväl patienter som medarbetare.

Vi genomför riktade satsningar på primärvården, psykiatrin, kvinnosjukvården och vården för de äldre. Samtidigt stärks ambulanssjukvården och arbetet med att skapa fler vårdplatser fortsätter, parallellt med utvecklingen av den nära vården och det förebyggande folkhälsoarbetet.

För att stärka framtidens välfärd investerar vi också i digital utveckling och modernare vårdinformationsmiljöer. Teknikens möjligheter ska användas för att höja kvaliteten, förbättra tillgängligheten och skapa en bättre arbetsmiljö – alltid med människan i centrum.

Regionens medarbetare utgör grunden för vår välfärd. Därför fortsätter vi arbetet för en god arbetsmiljö, hållbara arbetsvillkor och ett ledarskap som ger människor möjlighet att utvecklas och vilja stanna kvar i våra verksamheter. Västra Götalandsregionen ska vara en trygg och attraktiv arbetsgivare även i tider präglade av förändring.

I ett mer osäkert säkerhetsläge behöver hela samhällets motståndskraft stärkas. Därför intensifierar vi Västra Götalandsregionens arbete med civil beredskap, cybersäkerhet och försörjningsberedskap. Vi investerar i robusta system och stärker förmågan att upprätthålla samhällsviktig verksamhet även under svåra förhållanden. Att ta ansvar för välfärden innebär också att säkerställa dess funktion i lägen när den prövas som mest.

Den gröna omställningen är samtidigt avgörande för Västra Götalands framtida konkurrenskraft. Regionens kombination av starka industrier, framstående forskningsmiljöer

och höga innovationsförmåga gör det möjligt att skapa nya arbetstillfällen samtidigt som klimatpåverkan minskar. Vi fortsätter därför också att utveckla infrastruktur och kollektivtrafik så att fler kan resa hållbart, tryggt och effektivt i hela regionen.

Kulturen har en särskild betydelse i utmanande tider. Ett levande kulturliv stärker demokratin, främjar gemenskap och bidrar till människors framtidstro. Därför står vi upp för kulturens frihet, tillgänglighet och betydelse för barns och ungas utveckling i hela Västra Götaland.

Vi fortsätter leda regionen ansvarsfullt, med framtidstro och en tydlig ambition att hålla samman samhället. I en tid präglad av osäkerhet är välfärden den grund som bär upp samhället och skapar trygghet i människors vardag. Tillsammans med invånare, medarbetare, näringsliv och civilsamhälle fortsätter vi att bygga ett starkt, jämlikt och hållbart Västra Götaland.

Helén Eliasson (S), Louise Jeppsson (V), Madeleine Jonsson (MP)

1.2 Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för Västra Götalandsregionen under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner.

Den budget som regionfullmäktige antar utgör det ramverk som anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas. Här väger politiken in ambitioner kring målsättningar och ekonomi gemensamt inom de områden där Västra Götalandsregionen åtagit sig att bedriva verksamhet.

I del A i reglementena framgår nämnder och styrelser förhållningssätt till olika ramverk. De anges i ordning utifrån dess relevans och aktualitet för verksamheten.

Styrelsen/Nämnden ska inom sitt verksamhetsområde:

- a) följa vad som anges i lag eller annan författning
- b) följa det fullmäktige i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut, har bestämt att Styrelsen/Nämnden ska fullgöra
- c) verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer.
- d) följa de riktlinjer, rutiner och anvisningar som regionstyrelsen lämnar i sin roll att samordna och ha uppsikt över Västra Götalandsregionens verksamheter

1.3 Den politiska organisationen

Inför mandatperioden 2022–2026 genomfördes ett flertal omfattande förändringar i Västra Götalandsregionens politiska organisation, förvaltningsorganisation och styrmodell. I allt väsentligt ligger denna organisatoriska modell fast. Under mandatperioden har den politiska organisationen följts löpande och vissa justeringar har gjorts.

Styrningen i den politiska organisationen utövas i fem nivåer och kan ses som skedesindelad.

- Regiongemensam ägarstyrning.
- Strategiska måldokument och handlingsplaner.
- Operativa beslut om uppdrag och resurser som följer de strategiska dokumenten.
- Utförarna verkställer de operativa besluten.
- Delregional nivå "vakar" över lokalt genomslag för fattade beslut.

De delregionala nämnderna (DRN) har varit föremål för diskussion och ett antal förtydliganden har gjorts för att konkretisera rollen ytterligare.

Under mandatperioden har frågor kring digitalisering och styrningen av densamma kommit att aktualiseras. Denna fråga omhändertas och bereds i ett separat spår med syfte att nå en ändamålsenlig politisk styrning inom området.

Slutligen ska det understrykas att det står nämnder och styrelser fritt att inrätta de utskott och/eller beredningar som anses krävas för att utöva en ändamålsenlig styrning, ledning och uppföljning av organisationen och den verksamhet nämnden eller styrelsen svarar för.

1.3.1 Tillförlitlig styrning

I alla organisationer är det viktigt att ansvarsförhållanden är tydliga gällande vem som är ansvarig för vad, samt förutsättningar för att kunna ta det ansvaret. Västra Götalandsregionen ska arbeta med en kultur som bygger på viljan att göra rätt, med mod att pröva nytt. För att bejaka tillit i systemet är det nödvändigt att verksamheterna endast utför den uppföljning som är absolut nödvändig. Utgångspunkten ska alltid vara att tydliggöra uppdrag till den grad att alla inblandade parter är överens om vad som ska utföras och missförstånd undviks.

I den tillförlitliga organisationen utgår styrningen från uppdraget. Utifrån politiskt fastställda strategier och riktlinjer ska professionen med sin kompetens samverka och gemensamt ansvara för ett gott samarbete.

Fokus ska ligga på verksamheten och detta ska präglade Västra Götalandsregionens rutiner och stödfunktioner. Rutiner, strategier och uppföljningar som finns ska underlätta för uppdragen och bidra till produktiva verksamheter.

Åtgärdsplaner, omorganisationer, införande av nya metoder och projekt måste organiseras och implementeras så att de stödjer verksamheten och integreras med varandra.

1.3.2 Minskad administration

Den interna handeln inom Västra Götalandsregionen gällande bland annat betalning av servicetjänster, analyser och diagnostik ska endast förekomma när det är nödvändigt. Det arbete som gjorts med att ta bort internhandel inom bland annat digitalisering har varit framgångsrikt och minskat administrationen men också satt fokus på var någonstans i organisationen som kostnader uppstår och vad som kan göras för att hålla nere kostnadsutvecklingen.

Västra Götalandsregionen måste få till en administrativ förenkling på riktigt. Fokus måste flyttas från att minska antalet administratörer till att minska på administrationen. Varje rapport, uppföljning och rutin ska vara till hjälp för verksamheten, annars ska de avvecklas.

Västra Götalandsregionens olika administrativa system som riktar sig till länets invånare måste vara utformade så att de underlättar för individen före systemet.

Arbetet med att minska kostnaderna för administrationen ska fortsätta. Det innebär att andelen administrativ personal ska minska i förhållande till patientnära hälso- och sjukvårdspersonal.

Regionstyrelsen är fortsatt ansvariga för att undersöka varför antalet anställda ökar på koncernkontoret och föreslå åtgärder för att minska detta. I skrivande stund är det inte fastställt vilka utskott som regionstyrelsen ska inrätta så därför pekar inte denna budget ut ett enskilt utskott som ansvarig för arbetet utan det får regionstyrelsen organisera som den tycker är lämpligt.

I arbetet ska man ta hänsyn till behovet av ökad granskning för att motverka välfärdsbrott, bättre kontroll över inköpsprocessen och stöd till politiken. Minskning av administration i en förvaltning ska inte leda till att den administrativa bördan flyttas inom Västra Götalandsregionen, utan innebära en total minskning.

Regionens finanser ska noggrant genomlysas för att säkerställa en hållbar ekonomisk utveckling. Detta kan till exempel innebära samordning, automatisering av processer eller andra digitaliseringsinsatser. Medel ska även riktas till att öka den interna kompetensen och minska konsultberoendet.

1.3.3 Bygga vidare på det goda samarbetet i regionen

Inom regionen finns en god tradition av samarbete. Samarbete mellan de politiska partierna, samarbete med kommunerna i länet, samarbete mellan förvaltning och politik, samarbete med civilsamhället, idéburen verksamhet och andra aktörer. Västra Götalandsregionen ska bygga vidare på det goda samarbetet och utveckla det. En avgörande del för samverkan med organisationer inom länet ligger hos de delregionala nämnderna.

1.4 Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Fokus i arbetet med budget och uppdrag/överenskommelser har i väldigt stor utsträckning varit på kommande verksamhetsår. Därmed har planering och åtgärder ofta skett med ett kortsiktigt perspektiv. Den nya politiska organisationen syftar bland annat till att flytta fokus till mer strategiska frågor med ett mer långsiktigt perspektiv. Det innebär att styrelser och nämnders flerårsplanering med budget och genomförande av givna uppdrag, både den ekonomiska och verksamhetsmässiga, ska ges ett större utrymme. Det innebär bland annat att anpassningar av verksamhet till givna uppdrag, ekonomiska resurser och inriktning ska beskrivas i flerårsplaneringen.

För att få mer långsiktighet i planeringen är inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen.

1.5 Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska i tillämpliga delar bryta ner de mål och fokusområden som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa, samt ta hänsyn till de prioriteringar som formuleras under varje fokusområde. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2027 och planer för 2028 och 2029.

2. Kris, krig och beredskap

Samhällskontraktet prövas i en tid av krig i både Europa och Mellanöstern, attacker mot civila, hot mot demokratin och växande organiserad brottslighet, vilket skapar oro och förändrade förväntningar på samhället. Klimatförändringarna utgör samtidigt ett långsiktigt hot mot samhällsstabilitet, folkhälsa och ekonomi. Det förändrade säkerhetsläget i närområdet och Sveriges medlemskap i NATO innebär nya förutsättningar för hela samhället.

Detta påverkar även Västra Götalandsregionens verksamheter – från vårdens kapacitet till kulturens och kollektivtrafikens roll. Verksamheterna måste rustas för att klara av att fungera under allvarliga störningar och kriser, samtidigt som samhällets motståndskraft och tillit stärks. Den gröna omställningen behöver ses som en del av Västra Götalands beredskap och säkerhetsarbete. Samtidigt måste regionens verksamheter och infrastruktur klimatanpassas för att möta ökade risker från extremväder, höjda temperaturer och andra klimatrelaterade hot.

Erfarenheterna från pandemin har gett oss viktiga insikter. Covid-19 blottade svagheter i samhällets beredskap, särskilt när det gäller lagerhållning, försörjningskedjor och behovet av snabb samverkan mellan aktörer. Pandemin visade att även det otänkbara kan inträffa, och att förmågan att ställa om är avgörande. Den lyfte också fram styrkan i det offentliga, men underströk vikten av att identifiera och åtgärda strukturella brister.

Invånare vänder sig till regionens verksamheter för trygghet och stabilitet – det förpliktigar. Västra Götalandsregionens uppdrag är att utveckla beredskapen, fördjupa samverkan och säkra en långsiktig förmåga att hantera det oväntade. Samverkan med statliga myndigheter, kommuner, civilsamhälle och näringsliv är en central del av detta arbete. För att stärka beredskapen och motståndskraften behöver regionen aktivt bidra till att säkra tillgången till insatsvaror, livsmedelsförsörjningen och andra samhällsviktiga resurser vid kriser och samhällsstörningar.

Samtliga riksdagspartier har beslutat att Sverige ska rusta upp och stärka landets försvarsförmåga. Ett arbete pågår hur resurserna kommer att fördelas mellan det militära och civila försvaret men det är ännu inte klart, liksom hur finansiering och ansvarsfördelning kommer att se ut. Inom ramen för Västra Götalandsregionens befintliga resurser, uppdrag och mandat behöver regionen redan nu analysera och stärka sin kapacitet och beredskap inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur, utbildning och andra samhällsbärande funktioner. Detta för att stå redo att kunna ta framtida uppdrag från totalförsvaret inom samtliga av regionens kompetensområden.

Detta kräver en tydlig krigsorganisation och klar ansvarsfördelning inom Västra Götalandsregionen. Regionstyrelsen har ett särskilt ansvar för att säkerställa att organisation, ledningsstrukturer och beslutsvägar är förberedda för kris, höjd beredskap och krig, samt att förvaltningar och bolag har förmåga att snabbt ställa om verksamheten utifrån förändrade förutsättningar.

Regionernas hälso- och sjukvård har en bärande roll i totalförsvaret. För att vården ska kunna bedrivas även vid elavbrott, brist på transporter eller under andra störningar, krävs en starkt robusthet – i allt från energiförsörjning och förrådshållning, till digitala beroenden och kompetensförsörjning. Den prehospitla vården behöver utvecklas, krisledningsstrukturer stärkas och vårdens roll vid höjd beredskap tydliggöras.

Samtidigt är det avgörande att Västra Götalandsregionen har kontroll över de resurser och funktioner som är nödvändiga i en krissituation. En alltför fragmenterad vårdstruktur, där väsentliga funktioner är uppdelade mellan flera olika aktörer, ofta med kommersiella drivkrafter, försvårar samordning och uthållig ledning vid samhällsstörningar. Privatisering och outsourcing kan innebära att Västra Götalandsregionen saknar verktyg för att snabbt mobilisera resurser eller ställa om verksamheten vid ett förändrat säkerhetsläge. När robusthet, snabbhet och kontroll är avgörande måste regionen kunna förlita sig på vårdens strategiska delar – och dessa måste vara tillgängliga, möjliga att samordna och långsiktigt hållbara inom ramen för den offentliga strukturen.

Informations- och cybersäkerhet ska vara integrerade delar av regionens styrning, upphandling, systemutveckling och verksamhetsplanering. Nya digitala beroenden ska alltid prövas utifrån ett säkerhets- och beredskapsperspektiv. Regionen ska ha förmåga att förebygga, upptäcka, hantera och återhämta sig från cyberangrepp som kan påverka samhällsviktig verksamhet.

En grundläggande förutsättning för Västra Götalandsregionens beredskap är en väl fungerande kontinuitetshantering i vardagen. Förmågan att upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid störningar i normalläge är avgörande för att kunna hantera kris, höjd beredskap och krig. Regionen ska därför systematiskt arbeta med kontinuitetsplanering, risk- och sårbarhetsanalyser samt säkerställande av kritiska beroenden inom samtliga verksamheter.

Att bedriva vården i egen regi är därför inte ett ideologiskt ställningstagande, utan en fråga om att kunna upprätthålla ett grundläggande ansvar för befolkningens hälsa i kris och krig. Kontroll är en förutsättning för beredskap. Därtill ökar välfärds kriminalitet ytterligare sårbarheten i systemet. När skattepengar avsedda för vård och omsorg i stället hamnar i kriminella nätverks fickor undergrävs tilliten, resurserna försvagas och det offentliga tappar greppet om verksamheter som är centrala för tryggheten i samhället. Det är särskilt allvarligt då organiserad brottslighet i ökande utsträckning kopplas samman med säkerhetshot från främmande makt. Genom att utnyttja Sveriges sårbarhet i välfärden, inklusive privata vårdgivare med otillräcklig insyn eller kontroll, kan illasinnade aktörer påverka både beredskap, robusthet och i förlängningen samhällets motståndskraft. Att motverka välfärdsbrott är därför en central del av Västra Götalands samlade säkerhetspolitik.

För detta krävs att regionen har tillräcklig kontroll över de egna resurserna. En alltför fragmenterad och privatiserad vårdstruktur skapar utmaningar för samordning, ledning och uthållighet i kris. I ett läge där vårdens robusthet måste stärkas, behöver kritiska funktioner säkerställas som tillgängliga, samordningsbara och långsiktigt hållbara. Det handlar om att kunna mobilisera resurser snabbt, men också om att kunna ställa om verksamhet i takt med förändrade förutsättningar och hotbilder. Att återta och säkra kontroll över strategiskt viktiga delar av vården är därför ett nödvändigt steg i Västra Götalandsregionens gemensamma beredskap.

Säkerhet byggs inte enbart genom försvarsförmåga – den skapas också genom social sammanhållning och tillit. Västra Götalands kulturverksamheter, barnteater, folkhögskolor och kollektivtrafik är arenor för möten, kunskap och demokrati och spelar en central roll i att skapa trygghet och gemenskap. I tider av oro är det viktigare än någonsin att invånare känner sig inkluderade i ett samhälle som håller ihop. Erfarenheterna från Ukraina visar hur kultur och civilsamhälle kan bygga upp försvarsvilja och motståndskraft – genom konserter i skyddsrum, fria medier och lokal organisering har en gemensam berättelse om värdighet

skapats mitt i ett pågående krig. Dessa exempel visar att kulturell och demokratisk infrastruktur inte bara är en del av ett starkt samhälle – det är en del av grunduppdraget och avgörande för förmågan att stå emot kris och splittring.

Regionens medarbetare är en grundbult i förmågan att möta kriser och bygga motståndskraft. En god arbetsmiljö, kompetensförsörjning och ett tryggt ledarskap är avgörande. Som arbetsgivare har regionen ett ansvar att skapa förutsättningar för att medarbetarna ska kunna fullfölja sina uppdrag – i vardag såväl som i kris.

För att säkerställa faktisk förmåga ska regionens förtroendevalda, chefer och medarbetare ges grundläggande utbildning i krisberedskap, totalförsvar och säkerhet. Regelbundna övningar ska genomföras för att pröva organisationens lednings-, samverkans- och omställningsförmåga vid allvarliga samhällsstörningar, kris och höjd beredskap.

Det nya säkerhetsläget ställer krav även på ekonomin. Samtidigt som verksamheterna börjar anpassas för att stärka totalförsvarsförmågan återstår ännu delar gällande beslut om ansvarsfördelning och finansiering. Finansieringsprincipen slår fast att staten ska ersätta regioner och kommuner för nya uppgifter som läggs på dem. Det är avgörande att denna princip tillämpas när statliga åtaganden inom totalförsvaret nu växlas upp. Regionen behöver därför agera ansvarsfullt, men det måste också finnas en långsiktig plan för hur dessa uppgifter ska finansieras och omhändertas. Det krävs tydliga prioriteringar. Fokus ska ligga på åtgärder som långsiktigt stärker regionens förmåga att stå stadigt – i både det förutsägbara och det oförutsägbara.

Det nya säkerhetsläget påminner om vikten av ett samhälle som håller ihop. Med hälso- och sjukvården, kulturen, kollektivtrafiken och klimatpolitiken som bärande delar ska Västra Götalandsregionen vara redo att ta ansvar.

2.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska stärka sin beredskap och motståndskraft för att bättre kunna hantera samhällsstörningar, kriser och ett förändrat säkerhetsläge.

2.1.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen ska fortsatt följa de ekonomiska konsekvenserna av en förstärkt civil beredskap och följa upp tillämpningen av finansieringsprincipen i relation till totalförsvarsuppdrag. De riktlinjer som för närvarande utarbetas syftar till att klargöra hur beredskaps- och totalförsvarsperspektiv ska integreras i resursfördelningen mellan offentliga och privata utförare.

Formerna för systematisk samverkan med statliga myndigheter, kommuner, civilsamhälle och näringsliv kring beredskap och samhällsviktig försörjning ska utvecklas.

Under 2027 ska regionstyrelsen genomföra en risk- och konsekvensanalys för att identifiera behov av klimatanpassningsåtgärder som finns inom Västra Götalandsregionen. Analysen ska efterföljas av handlings- och åtgärdsplaner.

2.1.2 Hälso- och sjukvården

Alla beslut om förändringar i vårdstruktur, inklusive införande av vårdval eller nya upphandlade verksamheter, ska föregås av en säkerhets- och beredskapsanalys. Operativa och

strategiska hälso- och sjukvårdsnämnderna ska vid förändringar som påverkar finansiering, organisering eller huvudmannaskap för hälso- och sjukvård särskilt pröva konsekvenserna ur ett beredskaps-, robusthets- och rådighetsperspektiv. Detsamma gäller för samtliga utförarstyrelser.

2.1.3 Regional utveckling

Kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och beredningen för mänskliga rättigheter ska ta fram beredskapsanalyser av hur kultur- och civilsamhällesstödda verksamheter kan mobiliseras vid höjd beredskap och bidra till motståndskraft.

Kulturnämnden och miljö- och regionutvecklingsnämnden ska utifrån respektive nämnds ansvar i samverkan med studieförbund och folkhögskolor identifiera och utveckla utbildningar som stärker civil beredskap, såsom kring informationspåverkan, lokalsamordning eller första hjälpen.

2.1.4 Infrastruktur- och kollektivtrafikenämnden samt Västtrafik

Infrastruktur- och kollektivtrafikenämnden ska undersöka sårbarheter i kollektivtrafiken, godstransporter och den fysiska infrastrukturen. Västtrafik ska förbättra krisberedskapen och en kartläggning ska påbörjas för att identifiera kritisk transportinfrastruktur och eventuella behov av kapacitetshöjande åtgärder ur ett beredskapsperspektiv.

2.1.5 Samtliga utförarstyrelser

Västra Götalandsregionens utförarstyrelser ska genomföra en analys av regionens kompetensförsörjningsbehov vid kris och genomföra utbildningsinsatser för medarbetarna kring totalförsvar och krisberedskap.

2.1.6 Styrelsen för fastighet, stöd och service

Alla beslut om förändrad användning, avyttring eller nyetablering av fastigheter inom regional förvaltning ska konsekvensbedömas ur ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv.

Styrelsen ska ta fram en handlingsplan för hur regionens fastighetsbestånd ska kunna användas vid civila krissituationer, inklusive översyn av reservkraft, skyddsrumsfunktioner och möjligheter till temporära vårdverksamheter.

2.1.7 Styrelsen för logistik och försörjning

Det finns ett särskilt utpekat ansvar för Styrelsen för logistik och försörjning kopplat till försörjningsberedskap och beredskapslagring. Utifrån detta ska styrelsen fortsatt arbeta med att stärka beredskapen avseende tillgång till livsmedel, läkemedel och övrig materialförsörjning.

3. Västra Götalandsregionens verksamhet

Västra Götalandsregionen bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom fyra områden. Ambitionerna och inriktningen inom dessa områden baseras på de strategier och planer som har fastställts för varje område. Mål, ambitioner, aktiviteter och åtgärder ska planeras och riktas utifrån dessa strategier.

För alla verksamheter gäller att de ska beakta både sitt eget uppdrag, behov, personal och finansiering, samt regionens övergripande uppdrag, behov, personal och finansiering. Om det uppstår en konflikt mellan den enskilda verksamhetens behov och hela regionens behov, ska regionens samlade verksamhet och behov prioriteras. Helhetens bästa är överordnad delarna.

4. Hälsa- och sjukvård

4.1 Strategi för hälso- och sjukvården

De absolut flesta som möter vården i Västra Götaland får en mycket god vård av hög kvalitet. En stor utmaning är dock att allt för många upplever vården som otillgänglig. Det är svårt att få tid på vårdcentralen och köerna till specialistvården är för långa. När vård inte ges i tid är det plågsamt för den som är sjuk och det är kostsamt för hela samhället. I förlängningen riskerar det att urholka tilliten till hela vårt sjukvårdssystem. I Västra Götaland ska man kunna känna sig trygg med att få vård i tid när man behöver den. Vårt främsta fokus är därför att korta köerna och öka tillgängligheten till vården. Under mandatperioden har köerna till operation kortats - tack vare medarbetarnas hårda arbete.

Västra Götalandsregionen ska arbeta för en mer jämlik vård och att invånarna får vård efter behov. Det ojämlika samhället visar sig i människors hälsa. Människors erfarenheter och bakgrund är olika, därför ska även vården ibland vara det. Genom att arbeta mot en mer personcentrerad vård blir det även en mer jämlik sådan. Västra Götalandsregionen måste intensifiera arbetet mot hälsoklyftor. För att bryta den ojämlika hälsan krävs ett medvetet arbete och ett särskilt riktat arbete till socioekonomiskt utsatta områden och grupper med låg tillit till sjukvården.

Ingen ska diskrimineras inom hälso- och sjukvården. I Västra Götalandsregionen ska anställda inte låtas bryta sin tystnadsplikt eller tvingas ange personer i nöd.

Många patienter, inte minst äldre multisjuka eller personer med kroniska somatiska eller psykiska sjukdomar, upplever att vården inte fungerar för dem. Västra Götalandsregionen behöver hålla i arbetet med förändrade arbetsätt med fokus på en sammanhållen vård som utveckling av öppenvården, förstärkt utskrivning och sammanhållen geriatrisk vård. Fler patienter än idag bör erbjudas en sammanhållen individuell planering (SIP) inom psykiatrin. Tillsammans med kommunerna behöver Västra Götalandsregionen fortsätta utveckla och förbättra utskrivningsprocessen, framför allt för att motverka onödiga återinskrivningar.

Patientens erfarenheter ska tas tillvara och vården ska planeras och utvecklas i samråd mellan medarbetare och patient. Sjukvården ska fortsätta att utveckla arbetet med fast vårdkontakt och vårdkoordinator för att kunna säkra en sammanhållen vård för patienten. När en patient har behov av vård och omsorg från flera aktörer ställs det idag stora krav på egen koordinering och kunskap om sjukvårdssystemet. För att uppnå en sammanhållen och sömlös vård behövs en god samverkan mellan kommunen och Västra Götalandsregionens verksamhet. Samverkan ska utgå från den lokala vårdssamverkan där primärvården och den fasta vårdkontakten utgör patientens trygghet. Samverkan kan stärkas ytterligare genom omställningen av hälso- och sjukvården, till exempel genom digitaliseringens möjligheter. Det här innebär en utveckling av den nära vården, samt möjlighet att kunna förbättra informationsflödet mellan regionen och kommunerna.

Forskning och utveckling (FoU) är det främsta verktyget för att möta framtidens utmaningar. Här behövs både bredd och spets genom den forskning som bedrivs inom universitetssjukhuset och i det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs av olika yrkeskategorier i den breda operativa verksamheten inom bland annat tandvård, primärvård och habilitering. En viktig faktor för att stärka arbetet är satsningen på Sahlgrenska Life, för

att skapa förutsättningar för Sahlgrenskas universitetssjukhus att kombinera forskning och utveckling med forskande företag.

För att forskningen ska nå så hög kvalitet som möjligt är det viktigt att det är kompetens och kvalifikationer som styr vilka som får rätt att forska; kön eller könstillhörighet ska inte stå i vägen för detta. Ett viktigt arbete framöver blir revidering av strategin för Life Science, på så sätt kan regionen stärka området forskning och innovation. Det är viktigt att sjukvården har tillgång till den högsta kompetensen och att patienterna får tillgång till den bästa högspecialiserade vården vid Västra Götalandsregionens sjukhus. Därför ska Västra Götalandsregionen vara aktiv i processen för nationell högspecialiserad sjukhusvård.

Inom hälso- och sjukvården är kopplingen till miljömålen en viktig aspekt. Ett prioriterat arbete är att minska hälso- och sjukvårdens utsläpp genom åtgärder som minskar användningen av fossilbaserade material, effektiviserar transportorganisationen och minskar energiförbrukningen. Västra Götalandsregionen måste intensifiera sina insatser för att minska miljöpåverkan från läkemedel. Arbetet för en minskad miljöpåverkan från läkemedel och en övergång mot mindre miljöskadliga läkemedel, samt att få bort läkemedelsrester från naturen, måste intensifieras och utföras av alla regionens verksamheter.

I ett nytt säkerhetsläge för Sverige behöver beredskapen i regionen stärkas. Hälso- och sjukvården är en central del av samhällets förmåga att hantera kris, krig, katastrofer och extraordinära händelser. Det handlar om att säkerställa att vården kan fungera även under högt tryck och i svåra situationer, som pandemier, naturkatastrofer eller större olyckor. Vården behöver rustas inför olika scenarier. Beredskap inför pandemi kan exempelvis innebära att det behövs större fokus på digitala möjligheter, medan om vi drabbas av krig behöver beredskapen utgå ifrån att bedriva vård utan normala transportmöjligheter eller elförsörjning, samt ha beredskap att utföra vården på små enheter på flera platser.

4.2 Mål: Vård ska ges jämlikt i Västra Götalandsregionen

I Västra Götalandsregionen är målet att skapa en mer jämlik vård där alla invånare oavsett bakgrund eller livssituation har lika möjligheter att få en god och säker vård. Jämlik vård handlar om att varje människa, utifrån sina unika behov, ska ges rätt förutsättningar att leva ett så hälsosamt liv som möjligt. Det innebär att vården ibland behöver utformas på olika sätt för olika personer, eftersom behoven och förutsättningarna kan variera kraftigt mellan olika grupper i samhället. Skillnader i hälsa och vårdtillgång mellan regionens invånare är fortfarande tydliga. Människor i socioekonomiskt utsatta områden har exempelvis ofta sämre hälsa och svårare att få tillgång till vård än invånare i mer resursstarka områden. I storstadsområden är vårdresurserna oftast mer koncentrerade, men även där kan tillgängligheten vara ojämlik. Faktorer som språkbarriärer, funktionsvariationer och digitalt utanförskap kan också skapa hinder som gör att vissa grupper inte får den hjälp de behöver. Personer med funktionsvariation har avsevärt sämre hälsa, högre dödlighet och högre självmordsfrekvens. Västra Götalandsregionen ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning har en jämlik tillgång till hälso- och sjukvård, hjälpmedel och information.

Patientnämnderna visar i sin rapport *”Att känna sitt värde. Patienters röster om diskriminering, särbehandling och kränkning.”* om patienters upplevelse av att ha blivit diskriminerade i vården. Rapporten beskriver hur det på många håll inom vården finns problem med bemötande utifrån diskrimineringsgrunderna, inte minst rasism. Under 2027

ska det tas fram en plan för hur ett kulturförändringsarbete ska ske inom såväl egenregi som privata vårdgivare utifrån denna rapport. Patientnämnderna ska ta in data för att följa upp eventuell diskriminering i bemötandet inom hälso- och sjukvården.

Västra Götalandsregionen ska säkerställa att de avtal regionen har med privata aktörer inte tillåter att försäkringspatienter kan gå före i kön. Oavsett var du bor i Västra Götalandsregionen, stad eller land, ska du ha tillgång till en bra vård av hög kvalitet utan onödig väntan.

Skattepengar som är avsedda att användas till hälso- och sjukvården ska också gå dit. Därför är det viktigt att minimera den administrativa överbyggnaden och säkerställa att resurser går dit de gör mest nytta. Välfärds kriminalitet är oacceptabelt och ett allvarligt samhällsproblem som hotar både ekonomin och tilliten i samhället. För att skydda välfärdssystemet ska Götalandsregionen stärka arbetet med att säkerställa att inga medel går till vårdgivare som genom fusk och oegentligheter tillgodogör sig resurser.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta främja samverkan mellan sjukhus, primärvård och kommuner för att omhänderta våra sköraste äldre för att minska risken för onödiga akuta besök. Projektet som startats mellan SkAS, Närhälsan och Lidköpings kommun gällande detta är ett arbetssätt som kan fungera som exempel.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Säkerställ att den prehospitala vården når upp till den satta målnivån
2. Förbättra hälsan i befolkningen
3. Stärka forskning och innovation som leder till en jämlik vård
4. En jämlik och tillgänglig kvinnosjukvård
5. Identifiera, förebygga och motverka välfärds kriminalitet för att säkerställa att resurser används rättvist och effektivt

4.2.1 Säkerställ att den prehospitala vården når upp till den satta målnivån

Alla invånare i Västra Götalandsregionen ska kunna vara trygga med att ambulansen kommer när man verkligen behöver den. Ambulanssjukvården är en viktig del av den prehospitala vården och spelar en avgörande roll i att säkerställa snabb och effektiv vård vid akuta sjukdomsfall och olyckor. För att avlasta akutvården och ge patienter rätt vård på rätt nivå behöver möjligheten till bedömning på plats, vård i hemmet och samverkan med mobila vårdteam stärkas. Fler kommuner ska nå målet att 90 procent av Prio 1a-larm ska nås inom 20 minuter.

4.2.2 Förbättra hälsan i befolkningen

För att uppnå en jämlik vård måste Västra Götalandsregionen identifiera ojämlikheter och arbeta aktivt för att säkerställa att allas rätt till god hälsa tillgodoses. Västra Götaland är en region med stort geografiskt avstånd, där 49 kommuner ingår. Det innebär att vårdutbudet måste vara anpassat med olika lösningar. Här blir sjukhus, närsjukhus, primärvård, digitalisering och mobila team viktiga beståndsdelar för att få en mer jämlik hälso- och sjukvård i regionen. Regionen behöver fortsatt arbeta för att fler diagnoser ska ingå i arbetet med egenmonitorering för att minska hälsoklyftorna, samt att jobba med tidiga insatser inom hälso- och sjukvården.

Somatisk specialiserad slutenvård och högspecialiserad somatisk slutenvård konsumeras inte likvärdigt mellan de olika delregionerna och därför behöver en fördjupad analys genomföras

kring nuläge, samt vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas. Regionen ska även utreda och redovisa var de största hälsoklyftorna finns, hur vården nyttjas och hur vårdbehovet ser ut i de olika delregionerna. Detta för att sedan ta fram åtgärder för en mer jämlik vård.

Tandvården ska bidra till att minska hälsoklyftorna genom insatser riktade till dem med störst behov. Västra Götalandsregionen ska förbättra tillgången till tandvård genom att undanröja ekonomiska och strukturella hinder, så att fler kan ta del av tandvårdens förebyggande insatser. Tandvården ska förebygga både akuta och kroniska sjukdomar och främja ett hälsosamt liv, samt minska karies hos barn.

4.2.3 Stärka forskning och innovation som leder till en jämlik vård

Västra Götalandsregionen ska stärka forskning och innovation med fokus på jämlik vård. Genom dessa insatser ska forskning och innovation integreras i regionens arbete för en mer jämlik vård, där alla invånare får tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård på lika villkor. En central verksamhet inom det här området är Kunskapscentrum för jämlik vård (KJV), där verksamhetens uppdrag är att säkerställa att hälso- och sjukvård erbjuds på lika villkor till alla. Genom vetenskapliga studier kan man kartlägga skillnader i vårdtillgång, patientutfall och sjukdomsförekomst mellan olika grupper. Forskning har exempelvis visat att personer med låg utbildning löper högre risk att drabbas av hjärt-kärlsjukdomar och diabetes, samtidigt som de i mindre utsträckning får förebyggande vård. Forskning kan även synliggöra omedvetna strukturer i vården. Genom att kontinuerligt samla in och analysera data kan forskningen bidra till att skapa riktade insatser och förändra vårdssystemet så att det blir mer jämlikt.

4.2.4 En jämlik och tillgänglig kvinnosjukvård

Kvinnors hälsa behöver stärkas genom hela livet. Västra Götalandsregionen ska utveckla en sammanhållen kvinnosjukvård som möter behov från tidig till hög ålder, med särskilt fokus på tillgänglighet och jämlik kvalitet i hela regionen. Kvinnor som ofta är i behov av gynekologisk vård ska mötas av en vård som präglas av kontinuitet och att de inte hänvisas mellan olika vårdnivåer mer än nödvändigt.

För att möta framtidens behov inom kvinnosjukvården och korta de köer som redan finns är det avgörande att omfördela resurser och använda den kompetens som finns, såsom hos regionens barnmorskor, på ett hållbart och strategiskt sätt. Kunskapen om kvinnors hälsa hos primärvården ska också öka. Primärvårdens roll inom klimakterievård, menstruell hälsa och andra tillstånd behöver stärkas och arbetas mer kompetenshöjande kring kvinnospecifika sjukdomar. Arbetet hur det här har omhändertagits ska återrapporteras.

För att uppnå detta ska ett uppdrag formuleras med fokus på att ta tillvara barnmorskornas kompetens och använda resurserna inom både primärvård och specialistvård på ett mer strategiskt sätt. Mottagningar på primärvårdsnivå skulle kunna ges ett utökat ansvar för att hantera områden som bäckenbottenproblematik, klimakterievård, menstruell hälsa, smärta och förebyggande insatser. Ett utökat ansvar på primärvårdsnivån kan bidra till en stärkt kontinuitet för den enskilda patienten, vilket förutsätter en god samverkan med specialistsjukvården. En stor andel av den gynekologiska vården bedrivs av privata aktörer, vilket kräver att regionen tar ansvar för tydliga vårdvägar och att vården ges efter behov och på rätt vårdnivå.

En välfungerande förlösningstvård är en prioriterad fråga. Västra Götalandsregionen måste fortsatt jobba mot målet "en barnmorska per födande" samt hålla i bemanningssatsningen på

förlossningen. Projektet gällande en sammanhållen vårdkedja för förlossningsrädda och kvinnor med annan sårbarhet fortsätter att utvecklas utifrån sitt regionala uppdrag. Den som ska föda barn i vår region ska alltid känna sig trygg innan, under och efter sin graviditet. Det krävs extra uppmärksamhet till specialistmödravården där invånare med särskilda behov blir omhändertagna. Arbetet med doula- och tolkverksamhet ska fortsätta för en mer jämlik förlossningsvård för alla invånare.

Mammografiscreeningen ska vara kunskapsbaserad och jämlik. Därför ska arbetet med att säkerställa hur regionen ska organisera sin mammografiscreening för upptäckt och behandling även i högre åldrar fortsätta.

4.2.5 Identifiera, förebygga och motverka välfärds kriminalitet för att säkerställa att resurser används rättvist och effektivt

Västra Götalandsregionen behöver utöka arbetet med kontroll och uppföljning av avtal och skapa processer för att systematiskt följa upp avvikelser i utbetalningar. Större fokus behöver läggas på att granska ägare och eventuella kopplingar till kriminella nätverk. För att åstadkomma detta ska resurser omfördelas inom koncernkontoret för att bygga upp en större funktion med syfte att stärka kontrollen av externa aktörer. Regionens ska ha en strategisk handlingsplan för att på regionövergripande nivå systematiskt arbeta mot välfärds kriminalitet.

4.3 Mål: Sjukvårdens köer ska kortas och tillgängligheten ska öka

Det är bara den offentliga vården som drivs i egen regi som kan garantera att patienter med störst behov av vård prioriteras. För att få en ökad tillgänglighet är det nödvändigt att Västra Götalandsregionen samverkar mellan olika verksamheter och med andra aktörer. Dagens väntetider till vård är oacceptabelt långa. Att fortsätta arbetet med att säkerställa att de som väntat längst på operation får den vård de behöver är fortsatt prioriterat. Invånarna ska känna sig trygga att få en vård av hög kvalitet när de behöver den. För att få bukt med köerna krävs krafttag genom satsningar på medarbetarna och deras arbetsvillkor. Det behövs även stabila och långsiktiga planer för att säkra tillräckligt antal disponibla vårdplatser, vilka är en förutsättning för att komma ner i rimliga väntetider på akutmottagningarna. En del i arbetet för att minska inflödet till akutmottagningarna är att Västra Götalandsregionen ska omhänderta patienter på rätt vårdnivå och utveckla arbetet med till exempel närsjukvårdsteam och mobila resurser som kan tillhandahålla vård i hemmet. En grundförutsättning är långsiktiga ekonomiska villkor anpassade efter befolkningens vårdbehov.

Privata utförare fungerar som ett komplement till den offentligt ägda vården, men detta bygger på ett ansvarstagande och närvarande ledarskap. Riskkapitalbolag med komplicerade ägarstrukturer ger inte den möjlighet till ansvarsutkrävande som skattebetalarna behöver. Det finns stora risker med att främmande makt äger och förvaltar vårdenheter i Sverige. Steg ska därför tas för att skapa förutsättningar för att granska ägare av vårdbolag ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv.

Habilitering är en viktig del inom hälso- och sjukvården och innebär insatser för en person som har en medfödd funktionsnedsättning eller fått det senare i livet. Habilitering är även en viktig del för personer med förvärvad hjärnskada. Insatserna ska förebygga och minska de svårigheter som funktionsnedsättningen innebär och bidra till ett självständigt liv och delaktighet i samhället. Den demografiska utvecklingen ställer högre krav på samverkan mellan habiliteringens insatser och regionens primärvård. Ett av fokusområdena inom habilitering kommer att vara att fortsätta korta köerna för hörselrehabiliteringsinsatser samt att utveckla arbetet med tidiga insatser till barn med autism.

Regionen behöver fortsatt utveckla ett strukturerat arbete med prioriteringar som utgår från vårdbehov. För att nå dit behöver det ske ett mer systematiskt prioriteringsarbete som innefattar horisontella jämförelser och prioriteringar av befintliga metoder och arbetssätt, men även nya satsningar. Prioriteringarna behöver harmonieras med övriga regioner för att nå en jämlik vård. Regionerna ska, i samverkan med profession och akademi, aktivt identifiera och minska lågvärdesvård för att frigöra resurser till insatser som skapar större värde för invånarna.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Öka produktiviteten i egen regi för att öka tillgängligheten
2. Ta ett helregionalt ansvar för de som väntat längst på operation
3. Utveckla en gemensam kö
4. Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi
5. Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90 procent beläggningsgrad

4.3.1 Öka produktiviteten i egen regi för att öka tillgängligheten

Västra Götalandsregionens medarbetare är en nyckelfaktor när det kommer till att identifiera hur verksamheten ska kunna öka produktiviteten och nyttan för patienterna. Genom minskad onödig administration kan fler medarbetare fokusera mer på vårdnära arbete. Värdet av administrationen ska sättas i relation till vad resurserna skulle kunna användas till i den direkta sjukvården.

För att långsiktigt bygga ett sjukvårdssystem som säkerställer att den med störst behov får vård först, ska vårdproduktionen i egen regi stärkas. Västra Götalandsregionen ska se över vilka privata avtal som i stället kan göras i egen regi för en lägre kostnad eller av strategiska skäl, så som kompetensförsörjning och utbildningsuppdrag. Regionerna ska kompensera sjukhusen ekonomiskt för att det åligger dem att ha utbildningsuppdraget.

För att öka tillgängligheten inom sjukvården måste operationssalar användas i större utsträckning för att minska köerna. Västra Götalandsregionen ska öka operationskapaciteten och nyttjandegraden. En annan åtgärd för att korta väntetider är högflödesverksamheter för planerad vård. Regionerna behöver identifiera fler vårdområden där högflödesverksamheter kan införas i egen regi för att öka produktiviteten och tillgängligheten. Utökade uppdrag ska ges till de förvaltningar som uppvisar särskilt hög produktivitet inom ett specifikt vårdområde.

För att korta köerna behöver regionerna utveckla arbetet med dagkirurgi så att fler ingrepp kan göras utan behov av slutenvårdsplatser. Här har Högsbo närsjukhus en nyckelroll genom att

skapa högproduktiva flöden, och genom att omhänderta patienter från hela regionen för att korta köerna.

Det finns goda exempel där produktiviteten har ökat samtidigt som man skapat en långsiktigt hållbar arbetsmiljö, dessa exempel ska spridas inom och mellan Västra Götalandsregionens utförare i egen regi. En förutsättning är att arbeta vidare med bättre schemaläggning, använda rätt kompetens och samarbeta över förvaltningsgränserna. Västra Götalandsregionen ska fasa ut lågvårdevård och arbeta med kloka kliniska val i enlighet med Socialstyrelsens och Svenska Läkaresällskapets riktlinjer och rekommendationer. Regionen behöver stärka arbetet med dagvårdspplatser för att på ett snabbare och effektivare sätt ge behandling och minska behovet av slutenvård

4.3.2 Ta ett helregionalt ansvar för de som väntat längst på operation

Västra Götalandsregionen behöver ta ett samlat grepp om arbetet med att säkerställa att ge vård till de som väntat längst. Därför får vårdgarantiservice i uppdrag att kontakta de som väntat allra längst på operation i syfte att säkerställa att de får den vård de har behov av. Ytterligare behöver ersättningsystemet anpassas för att kunna omhänderta de patienter som har väntat längst.

4.3.3 Utveckla en gemensam kö

Västra Götalandsregionen ska gemensamt ansvara för att invånarna får vård snabbare genom att utveckla en gemensam kö. Regionen har inlett arbetet med flera piloter inom utpekade områden för gemensam remisshantering och kö. Arbetet ska därefter fortsätta utvecklas och breddas till fler områden i syfte att förbättra tillgängligheten och ta tillvara vårdens samlade kapacitet. Genom att använda regionens hela kapacitet kan tillgängligheten öka och köerna kortas. Vårdgarantiservice har det övergripande ansvaret för att upprätta en gemensam kö. Samtidigt är en nära samverkan mellan sjukhusen, samt en god och långsiktig planering av vård, en förutsättning för att lyckas med detta arbete.

4.3.4 Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi

Sjukvården behöver långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för att kunna ge den vård som regionens invånare är i behov av. För att regionen ska kunna korta köerna och öka tillgängligheten måste styrningen genom ekonomiska principer och ersättningsmodeller utvecklas. Det behövs en djupare analys av resursfördelningen inom hälso- och sjukvården. En del i arbetet är att fortsatt utveckla sjukhusens ersättningsmodell för att bättre styra mot de tillgänglighetsmål som finns, samtidigt som de behov som finns för andra patientgrupper beaktas. En sådan modell ska även beakta fördelning av resurser till den specialiserade vården och ta hänsyn till förändrade vårdbehov, demografi, prisförändringar, ambitionshöjningar samt eventuella effektiviseringskrav. Uppdrag ges för att undersöka hur incitament kan skapas för att öka produktiviteten och stärka vårdproduktionen. En åtgärd som ska genomföras är att överproduktion i egen regi ska kompenseras enligt samma principer som förlorad ersättning vid underproduktion. Detta skapar ekonomiska incitament för sjukhusen att öka vårdproduktionen.

Regionen ska ha ett gemensamt produktions- och ekonomisystem, för att bland annat skapa ändamålsenliga förutsättningar för analys och uppföljning. Det här ger även förutsättningar för gemensamt lärande.

4.3.5 *Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90 procent beläggingsgrad*

Västra Götalandsregionen ska ta fram en handlingsplan för att öka antalet disponibla vårdplatser, för att inte överstiga 90 procent beläggingsgrad. Samtidigt ska Västra Götalandsregionen ge rätt ekonomiska förutsättningar till verksamheterna och arbeta med att rekrytera fler medarbetare. Västra Götalandsregionen ska aktivt arbeta för att minimera överbeläggningar och placering av patienter på andra avdelningar. Västra Götalandsregionen behöver samverka med kommunerna för att omhänderta utskrivningsklara patienter.

4.4 **Mål: Invånarnas psykiska hälsa ska förbättras och den psykiatriska vården ska stärkas**

Vårt samhälle har en ökad upplevd psykisk ohälsa och ett ökande söktryck till specialistpsykiatri. I Västra Götalandsregionen finns flera strategier som pekar ut riktningen för arbetet med psykisk hälsa men den nödvändiga strukturella förändringen har försvårats av parallella strukturer, rekryteringsproblem och olösta gränsdragningar mellan kommuner och regionen.

Västra Götalandsregionen måste fortsatt stärka arbetet med att korta köerna till psykiatri. Den som lider av psykisk ohälsa eller av psykisk sjukdom ska få hjälp och stöd utan långa väntetider. Med förebyggande insatser och ökad kunskap att identifiera och bemöta psykisk ohälsa i första linjen kan specialistsjukvården avlastas på lång sikt, med kortare köer och bättre psykisk hälsa som ett resultat. Det måste finnas en bred och jämn kompetens inom hela första linjen för att ta hand om den ökade psykiska ohälsan. Västra Götalandsregionen ska utöka arbetet med tidiga insatser och intensifiera det hälsofrämjande arbetet.

För att samordna arbetet som syftar till att öka den självupplevda psykiska hälsan hos invånarna i Västra Götaland måste regionen arbeta med förändringsarbete och samarbeta med fler aktörer. Västra Götalandsregionen ska genomföra den nödvändiga strukturella förändringen som länge har försvårats av gamla strukturer, kompetensförsörjning och gränsdragningar mellan kommuner och Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen bedriver högspecialiserad vård inom områdena könsdysfori och könskorrigering. Detta är viktigt att säkerställa att patienter får den utredning och vård de behöver inom rimlig tid. RödGrön Ledning fortsätter att arbeta för att öka tillgängligheten och förbättra vården för denna patientgrupp.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Västra Götalandsregionen ska stärka barns psykiska hälsa genom att förebygga psykisk ohälsa och ge tidigare insatser vid tecken på behov av stöd och vård.
2. Tillgängligheten till psykiatrisk vård ska öka genom att den psykiatriska vården stärks och förutsättningarna för samverkan mellan olika aktörer förbättras.

4.4.1 *Västra Götalandsregionen ska stärka barns psykiska hälsa genom att förebygga psykisk ohälsa och ge tidigare insatser vid tecken på behov av stöd och vård*

Barn och unga i Västra Götaland möter ökande utmaningar kopplade till psykisk ohälsa, otrygghet och minskad framtidstro. För att vända utvecklingen behövs tidiga, samordnade och långsiktigt hållbara insatser som involverar fler aktörer än vården och skolan. I hela landet ökar antalet barn och unga som blir aktuella för en utredning om neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF). Till följd av detta har köerna i de flesta regioner ökat. I Västra Götalandsregionen har RödGrön Ledning tillskjutit resurser för att möta den stora efterfrågan och man ser att trots ett flerdubblat antal inkomna remisser har regionen klarat att förbättra tillgängligheten de senaste åren.

Genom tillskapandet av En väg in, den gemensamma ingången för remisser och triagering av barn och unga med psykisk ohälsa, har Västra Götalandsregionen skapat en geografisk jämlikhet. På så sätt kan barn och unga få den vård de har rätt till, av medarbetare som har kunskap på rätt vårdnivå. Den regionala utredningsenheten ser till att även i utredningsfasen för barn och unga med neuropsykiatrisk frågeställning ges vården jämlikt över regionen.

Första linjen i primärvården har ett stort ansvar att fånga upp och arbeta förebyggande med psykisk ohälsa. Lågtröskelverksamheten Ungas psykiska hälsa ska ta över ansvaret för en del av den vård som idag finns inom barn och ungdomspsykiatri. För att fler barn och unga ska kunna ta del av denna uppskattade verksamhet ska det erbjudas geografiskt jämlikt. Ersättningsmodellen ska ses över för att främja långsiktigt ansvar snarare än korta kontakter. Barn med erfarenhet av migration har ofta särskilda behov i sina kontakter med vården och ska bemötas med den särskilda kompetens som dessa behov kräver.

En tydligare ansvarsfördelning och tydligare former för samverkan med kommunala verksamheter, exempelvis elevhälsan, ska tas fram i syfte att nå ett mer jämlikt och sömlöst omhändertagande av barn och unga. På så sätt kan tidiga insatser garanteras och behov av specialistpsykiatrisk vård i nästa skede kan i många fall undvikas.

Tidigare insatser behövs för att förebygga psykisk ohälsa och undvika att barn och unga utvecklar svårare tillstånd till följd av att man inte fått rätt stöd. Vården ska erbjuda bättre stöd till barn och anhöriga och bli bättre på att identifiera behov av insatser i lägre åldrar. Arbetet med småbarnsteam har visat positiva resultat och dessa arbetssätt ska utökas och byggas ut i samverkan.

För att öka kraften i det hälsofrämjande arbetet inom psykisk hälsa ska innehåll och ramar för samverkan med kommunerna tydliggöras i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Samverkan är avgörande för att nå de grupper som mest behöver dessa insatser och därför ska även formerna för Ideellt Offentligt Partnerskap (IOP) tillsammans med kommunerna ses över, för att i högre utsträckning kunna användas.

Det offentliga har ett särskilt ansvar att säkerställa att barn och unga som finns i samhällets vård får det stöd de behöver, här behövs riktade insatser för att nå dem som exempelvis bor på Statens institutionsstyrelses (SIS) ungdomshem och Hem för vård eller boende (HVB-hem). Behovet av dessa insatser ökar i och med den nationella politiken som förs. Då detta är något regionen inte kan påverka ska Västra Götalandsregionen följa utvecklingen och ta initiativ för att kunna möta upp behov.

4.4.2 Tillgängligheten till psykiatrisk vård ska öka genom att den psykiatriska vården stärks och förutsättningarna för samverkan mellan olika aktörer förbättras

Den psykisk ohälsan ökar och det ställer stora krav på den vård Västra Götalandsregionen erbjuder våra invånare. Tillgängligheten ska öka för att vården ska ges i tid, men omhändertagandet behöver också bli mer samordnat för att minska dubbelarbetet och för att vården ska ges på rätt vårdnivå. Vården som ges ska vara baserad på evidens och hålla lika hög kvalitet oavsett var i regionen du bor.

Väntetiderna till vård ska kortas, vården ska ges efter behov och vårdplatserna ska bli fler för att kunna garantera slutenvård till alla som är i behov av den. Samtidigt som tillgängligheten behöver öka generellt är det viktigt att understryka att vård ska ges efter behov. Resurser ska därför prioriteras till de patienter som har störst behov; komplex problematik, kroniskt psykiatriskt tillstånd och behov av insatser från flera huvudmän.

Omhändertagandet av personer med ätstörningar ska förbättras genom att väntetiderna till ätstörningsvården kortas och kvaliteten på vården förbättras. Den i behov av stöd och vård ska få det i god tid för att förhindra svårare tillstånd och allvarlig sjukdom.

Beroendevården är eftersatt och därför ska Västra Götalandsregionen ytterligare öka och stärka beroendevården för en jämlik tillgång till verksamheten bland invånarna. Fokus i beroendevården ska inte enbart vara drogfrihet utan också att minska skador och dödsfall med hjälp av skademinimerande åtgärder. Beroendevården är den verksamhet som kräver absolut lägst trösklar för att ta emot vård och det arbetet bör göras tillsammans med civilsamhället.

Regeringen har aviserat lagförändringar som under 2027 ska förändra vård och behandling gällande personer med samsjuklighet. Västra Götalandsregionen ska intensifiera arbetet med att tillsammans med kommunerna omhänderta de kommande förändringarna så att denna reform når sitt syfte och våra invånare med samsjuklighet får rätt hjälp och vård.

Kvinnor med beroendeproblematik är en extra utsatt grupp som riskerar att utsättas för fysiskt och sexuellt våld. Kvinnors vård inom detta område måste därför särskilt beaktas och utformas efter gruppens behov. Traumabehandlingar ska erbjudas till fler.

Efter sexuella övergrepp ska den utsatta vara trygg och mötas av kompetens kring identifiering, utredning och framför allt behandling. Vård som både är akut och långsiktig bör finnas på alla nivåer i sjukvården, från primärvård till specialistvård, för stöd och bearbetning. I Västra Götalandsregionen finns det fortsatt stort behov av stöd och samverkan med kommun och civilsamhälle när det gäller kvinno- och tjejjourer. Många av invånarna utsätts för våld i en nära relation och för en stor del av dessa är det svårt att ta sig ur situationen. Detta gäller exempelvis gruppen äldre, där fler är i beroendeställning till anhöriga och oftare har problematik med nedsatt kognitiv förmåga. Vårdens medarbetare ska ha kunskap att ställa frågor om våld i nära relationer och omhänderta svaret. Genom insatser som ökad kunskap och bättre samverkan mellan aktörer ska fler erbjudas hjälp. För att kunna

ställa frågor ska det vid behov finnas tillgång till tolk och Västra Götalandsregionen ska säkerställa att tillgången till tolk inte minskar. Västra Götalandsregionen bör se över hur digitala hjälpmedel för att tolka med bildstöd kan utvecklas på Västra Götalandsregionens verksamheter.

4.5 Mål: Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå

Primärvårdens roll är central för omställningen mot en nära vård. Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära och vara lätt att nå. Primärvården utgör basen i den nära vården och Västra Götalandsregionen ska fortsätta att satsa på att utöka tillgängligheten och mobila team i hela regionen. Nära vård innebär också utveckling av nya arbetsätt med stöd av digital teknik, uppbyggnad av närsjukhus och förstärkning av mobil vård. Den mobila vården behöver samordnas och på övergripande plan likriktas för en jämlik vård. Regionens vårdcentraler ska erbjuda drop-in-tider i sin verksamhet för att patienter lätt ska få tid på sin vårdcentral. Detta i syfte att öka tillgängligheten till primärvården och även styra vård till rätt vårdnivå.

Samarbetet med kommunal primärvård, elevhälsa, socialtjänst och Västra Götalandsregionen måste fortsätta utvecklas. Vårdcentralerna har ett ansvar gentemot kommunerna samt att följa närvårdsplaner för att ge invånarna en god och kvalitativ vård.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med att föra över specialiserad vård från sjukhus till primärvård. I arbetet med att stärka primärvårdens roll behöver utflyttningen av vård från specialistvård till primärvård ske på ett strukturerat och ordnat sätt, där definitioner och finansiering tydliggörs.

För att hjälpa invånarna på rätt vårdnivå ska tillgängligheten till 1177 på telefon förbättras under kvällar och helger. Det här innebär att hälso- och sjukvården kan bli mer tillgänglig, säker och användarvänlig. 1177 ska kombinera digitala tjänster med personlig rådgivning och kan hjälpa invånarna till rätt vårdnivå.

Barn och unga har specifika behov och förutsättningar som måste beaktas inom hälso- och sjukvården. Västra Götalandsregionen ska fortsatt utveckla samverkan med elevhälsan för att kunna ge barn en god vård. Västra Götalandsregionen måste kunna erbjuda en sammanhållen vård för barn och unga. Idag är vården fragmentiserad och det läggs ett stort ansvar på vårdnadshavare att koordinera och hålla samman vården.

Det behövs ett ökat fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser för målgruppen barn och unga, samt organisering av vårdens insatser stegvis utifrån behov.

Ungdomsmottagningarna ska fortsatt utvecklas för att kunna ta ett stort ansvar för tidiga insatser och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Deras verksamhet ska vara tillgänglig och arbeta uppsökande för att nå fler grupper.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar för patienten
2. Erbjuder alla patienter en fast vårdkontakt och stärka arbetet med att erbjuda fast läkarkontakt till patienter med störst behov
3. Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård
4. Fortsatt satsa på mobila enheter för att utveckla arbetet med nära vård
5. Digitala vårdtjänster ska främjas som en del av vårdkedjan för att öka tillgängligheten och stärka patientens inflytande över sin vårdssituation

6. Öka tillgängligheten till 1177 på telefon under kvällar och helger

4.5.1 *Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar för patienten*

Primärvården är basen i vården och ska samspela med den specialiserade vården och den kommunala omsorgen. Genom att fler får vård på sin vårdcentral kan kontinuiteten i vården öka samtidigt som belastningen på övrig sjukvård minskar, på så sätt kan sjukvårdssystemet fungera mer effektivt. Primärvården är därför en viktig del i att öka tillgängligheten och korta köerna. All vård som ges på uppdrag av Västra Götalandsregionen ska hålla ihop och ha patienten i centrum, kraven på att hålla ihop och samordna vårdkedjan ska därför öka. Västra Götalandsregionen ska även säkerställa och tillgodose ett långsiktigt och tryggt anhörigstöd när det behövs.

Regionen behöver utreda hur digitala hälsorum kan införas i de delar av regionen med störst behov. Västra Götalandsregionen behöver särskilt ta hänsyn till att öka tillgängligheten på landsbygden.

En viktig del i att ställa om till nära vård är att se över hur öppettider på vårdcentraler och jourmottagningar, samt jourmottagningarnas placering, bättre kan anpassas efter invånarnas behov. Primärvården måste bli patientens första kontakt med vården - dygnet runt. En analys behövs kring vilken vård som kan föras över till primärvården för att säkerställa att primärvården tar ett större ansvar för den samlade hälso- och sjukvården.

4.5.2 *Erbjuda alla patienter en fast vårdkontakt och stärka arbetet med att erbjuda fast läkarkontakt till patienter med störst behov*

En helt central kvalitetsaspekt handlar om vårdens kontinuitet. Forskning visar att en ökad kontinuitet i primärvården kan bidra till högre kvalitet, effektivitet och ökad nöjdhet hos patienterna. För att få en kontinuitet i vården är det viktigt att erbjuda en fast vårdkontakt. Samtidigt har Socialstyrelsen fastställt ett nationellt riktvärde för fast läkarkontakt. Regionen behöver ta steg för att långsiktigt nå riktvärdet för 1100 patienter per läkare. Fast läkarkontakt och fast vårdkontakt bidrar till en ökad patientsäkerhet och ska särskilt prioriteras för patienter med kroniska sjukdomar och samsjuklighet.

För att öka patienternas kännedom om och tillgång till vården ska den fasta läkarkontakten kommuniceras av vårdcentralen skriftligen via brev eller digitalt via 1177 på nätet.

4.5.3 *Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård*

Krav- och kvalitetsboken ska revideras i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård. Utbildningsenheten ska utvecklas och ersättningsystemen riktas så att det skapas förutsättningar för fler ST-A läkare inom sjukvården. Ersättningsmodellen för vårdval rehab behöver utvecklas för att säkerställa att vård ges efter behov samtidigt som kostnadsutvecklingen ska kontrolleras. Vårdval vårdcentral har en högre ersättning per invånare jämfört med motsvarande vårdval i andra regioner. Ersättningsmodellen inom vårdvalen behöver ses över för ett bättre resursutnyttjande.

Det ska utredas om en större del av diagnostiken kan flyttas till primärvården. Detta kan medföra att exempelvis vårdcentralerna kan ta ett större helhetsansvar för patienterna, vilket skulle gynna kontinuiteten för patienten och innebära bättre nyttjade resurser i vårdssystemet.

Satsningen på att öka kontinuiteten inom primärvården genom framtagandet av en ny ersättningskomponent baserat på kontinuitet fortsätter och utvecklas. Denna förändring ska innebära mindre administration och stimulera arbetet mot att våra patienter får träffa samma vårdpersonal när de söker vård i primärvården. Västra Götalandsregionen satsar nu kraftfullt på att öka antalet ST-platser i allmänmedicin för att långsiktigt säkra kompetensförsörjningen och stärka primärvårdens förmåga att möta invånarnas vårdbehov. Finansieringen till vårdcentralerna behöver därmed successivt utökas under kommande år för att möjliggöra anställning av fler färdiga specialister i regionen.

4.5.4 Fortsatt satsa på mobila enheter och mobila arbetssätt för att utveckla arbetet med nära vård

Mobil närvård möjliggör för patienter med komplexa vårdbehov att få vård i det egna hemmet i stället för, eller som komplement till, vård på vårdcentral eller på sjukhus. Vården blir mer tillgänglig och anpassad efter patienten. Arbetet med mobila resurser är en viktig del i att öka kvaliteten i vården. Västra Götalandsregionen ska säkerställa att invånare i livets slutskede erbjuds en jämlik palliativ vård. Möjligheten till vård i hemmet ska stärkas, i samverkan med kommunerna, genom till exempel palliativa team och nödvändiga insatser i hemmet. Västra Götalandsregionen behöver se över viss specialiserad vård som ska överföras från sjukhus till primärvård genom till exempel mobila team. Regionen behöver följa strategiska hälso- och sjukvårdsnämndens beslut om modell för mobilt vårdutbud för att kunna bygga ut verksamheten.

4.5.5 Digitala vårdtjänster ska främjas som en del av vårdkedjan för att öka tillgängligheten och stärka patientens inflytande över sin vårdssituation

Användarvänliga digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa. Med de demografiska utmaningar som finns inom Västra Götalandsregionen blir digitalisering en förutsättning för att lösa utmaningarna inom hälso- och sjukvården. Då kompetensförsörjningsproblemen inte ser ut att lättas kommer det att behövas fler digitala verktyg för att minska tiden som läggs på administration och mer tid användas till patientnära arbete. Fokus behöver vara på digitala tjänster som möjliggör mer vård utan ökad resursåtgång, därför är det avgörande att de digitala verktygen ska arbeta i invånarnas och medarbetarnas tjänst och inte tvärtom. Alla digitala verktyg ska utvecklas i nära samverkan med de som ska använda dem. Även barn och unga ska kunna använda de digitala tjänster som erbjuds till våra invånare, därför ska de vara anpassade därefter.

Regionen ska fortsatt utveckla arbetssätt i likhet med digital ortopedkonsult, samt att utveckla fler områden som ska ingå i arbetet med egenmonitorering. Genom egenmonitorering kan patientens egenmakt och därmed inflytande över sin vårdssituation öka, samtidigt som det frigör resurser som kan användas till att stärka fler vårdområden.

Den digitala utvecklingen av vården ska stärka vårdkedjan och öka möjligheten till kontinuitet och trygghet för invånarna. Så är inte fallet med de digitala tjänster som driver en ökad efterfrågan till priset av mindre kvalitet och kontinuitet, som främst förekommer i form av digitala utomlänskontakter, också kallade nätläkare. I stället för att invånarna ska hänvisas till dessa ska Västra Götalandsregionen erbjuda invånarna en mer tillgänglig nära vård som använder digitala verktyg för att stärka vårdkedjan och använda resurserna till de som är i störst behov av dem.

Genom digitala verktyg kan patientens makt och kunskap öka. Den patientdata som samlas in och används för att förbättra vården ska ägas av patienten själv och det ska vara tydligt hur

den används. Den egna patientdatan ska vara lätt att nå och de gemensamma digitala tjänster som erbjuds genom 1177 på nätet ska användas av den som bedriver vård på uppdrag av Västra Götalandsregionen, bland annat genom att alla invånare ska kunna läsa hela sin journal.

4.5.6 Öka tillgängligheten till 1177 på telefon under kvällar och helger

1177 på telefon är en viktig ingång för invånare som söker sjukvårdsrådgivning inom hälso- och sjukvården. Genom att erbjuda professionell medicinsk rådgivning via telefon dygnet runt avlastar 1177 på telefon, akutmottagningar och vårdcentraler, samtidigt som invånarna får snabb hjälp och vägledning till rätt vårdnivå. Det är av stor vikt att undvika långa väntetider, det här kan skapa frustration och i vissa fall leda till att människor söker akutvård i onödan.

För att möta den ökade efterfrågan av sjukvårdsrådgivning ska 1177 på telefon förbättra tillgängligheten på kvällar och helger. Under vårdcentralernas öppettider ska patienterna i första hand sömlöst hänvisas till sin vårdcentral för rådgivning och eventuell vård.

Vidare behöver 1177 på telefon tydligare knytas till övrig vård som finansieras av regionen för att kunna bli en tydligare del i det lokala akutflödet. Samskapande av patientdata, tillgång till tidsbokning och gemensam triagering är förbättringsområden för en mer sömlös vård och för att undvika dubbelarbete.

4.6 Mål: Folkhälsan ska förbättras för invånarna genom mer hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete i bred samverkan

Utbildningsnivå, inkomst, bostadsort och arbete är faktorer som påverkar vilka förutsättningar våra invånare har att leva hälsosamma liv. Ojämlig hälsa är inte bara negativt för individens hälsa utan påverkar hela samhället. Ojämlighet inom hälsa skiljer sig mellan städer och landsbygder men också inom städer. Detta måste beaktas i alla våra åtgärder för att kunna överbygga denna hälsoklyfta. Ojämligheten i befolkningen på grund av socioekonomiska förhållanden och ungas och äldres psykiska hälsa ska minska genom ökat fokus på det förebyggande arbetet och samarbete med olika aktörer.

Genom aktiva insatser i folkhälsa och sjukdomsförebyggande arbete kan fler invånare i Västra Götalandsregionen få leva en större del av sina liv med en god hälsa. Det innebär ett friare och friskare liv för individen, men även en vinst för samhällsekonomin då färre behöver vård och resurserna kan användas bättre.

En stor del av vårt folkhälsoarbete utgår från våra delregionala nämnder. Tillsammans med kommuner och civilsamhälle arbetar de för att sätta in folkhälsoinsatser efter lokala behov och för att kunna ge invånarna bättre förutsättningar att leva ett hälsosamt liv. Extra fokus ska läggas på socioekonomiskt utsatta områden, där särskilt utformade insatser behövs för att överbygga de växande hälsoklyftorna som påverkar våra invånares möjligheter till att utforma sina liv på lika villkor. Ett exempel på detta är Angereds Närsjukhus särskilda uppdrag för folkhälsa samt uppsökande och förebyggande arbete som ska fortsätta utvecklas.

Tillsammans med kommunerna ska Västra Götalandsregionen erbjuda invånarna möjligheten att förebygga ohälsa. Det kan handla om exempelvis kunskapshöjande insatser, sociala kontaktpunkter eller tillgång till egenvård och egenrehabilitering. När det offentliga samverkar för invånarnas bästa kan nya vinster uppstå.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. I nära samverkan med kommun och civilsamhälle ska invånarnas förutsättningar till att leva ett hälsosamt liv och förebygga ohälsa förbättras
2. Vaccinationsgraden ska öka och fler ska erbjudas screening och hälsosamtal utifrån behov och prioritering
3. Familjecentralernas förutsättningar ska förbättras och de av Västra Götalandsregionen finansierade verksamheterna ska vara samlokaliserade
4. Arbetet med utökade hembesök till de barn och familjer som är mest utsatta ska stärkas

4.6.1 I nära samverkan med kommun och civilsamhälle ska invånarnas förutsättningar till att leva ett hälsosamt liv och förebygga ohälsa förbättras

Västra Götalands samverkan med kommunerna är en helt avgörande förutsättning för att kunna lyckas med folkhälsoarbetet och minska påverkningsbara hälsoklyftor. Genom att samordna insatser inom vård, skola, socialtjänst, föreningsliv och övriga civilsamhället skapas bättre förutsättningar för att nå de grupper som löper störst risk för ohälsa. Särskilt viktigt är att fokusera på tidiga insatser, exempelvis genom att stärka barn- och ungdomshälsan, förbättra tillgången till hälsofrämjande insatser i socioekonomiskt utsatta områden och stödja arbete med jämställdhet och positiva könsroller för att säkerställa en jämlik tillgång till vård och stöd. En tät dialog mellan region och kommun möjliggör dessutom en mer effektiv resursfördelning och bättre anpassade insatser utifrån lokala behov.

I takt med att befolkningen åldras behöver mer resurser fokuseras på att arbeta förebyggande och stärka folkhälsan hos äldre, här ser vi inte minst att det är av vikt att motverka ofrivillig ensamhet.

Samverkan med civilsamhället är oerhört viktig för att de folkhälsoinsatser som görs ska få effekt. Regionen ska fördjupa samarbetet med civilsamhället, föreningslivet och näringslivet. Genom verktyg som idéburet offentligt partnerskap (IOP) och utfallskontrakt kan fler lokalt förankrade och socialt innovativa arbetssätt utvecklas och skalas upp. Dessa former möjliggör långsiktiga insatser för barn och unga, där aktörer som når målgrupperna tidigt blir en del av samhällets förebyggande struktur.

4.6.2 Vaccinationsgraden ska öka och fler ska erbjudas screening och hälsosamtal utifrån behov och prioritering

Vaccinationer, screeningar och hälsosamtal kan effektivt förebygga sjukdom och på sätt skapa värde för den enskilde och resurser kan riktas mer effektivt. Vissa grupper är särskilt förtjänta av dessa insatser och det är viktigt att de riktas utifrån de prioriteringar som enligt forskning och erfarenhet ger mest effekt.

4.6.3 Familjecentralernas förutsättningar ska förbättras och de av Västra Götalandsregionen finansierade verksamheterna ska vara samlokaliserade

I familjecentraler samlas många aktörer som blivande eller nyblivna föräldrar och deras barn kan tänkas behöva, oavsett huvudman. Familjecentralernas unika funktion är särskilt viktig för den familj som behöver stöd och hjälp av flera yrkeskategorier och genom att samla dessa under ett tak blir det lättare att samverka runt familjen. Samlokaliseringen är framförallt viktig i socioekonomiskt utsatta områden. Därför ska Västra Götalandsregionen bidra med sin del och de verksamheter som regionen finansierar ska vara samlokaliserade i familjecentralerna.

4.6.4 *Arbetet med utökade hembesök till de barn och familjer som är mest utsatta ska stärkas*

Hembesöksprogrammen ska stärkas och särskilt genomföras i socioekonomiskt utsatta områden samt i områden där barn och unga uppvisar låga skolresultat. Genom att rikta insatserna till de platser där behoven är som störst kan fler familjer få tidigt stöd, vilket bidrar till en mer jämlik hälsa och förbättrade livsvillkor för barnen på sikt. I förlängningen leder det till tryggare föräldrar, större föräldradeltaktighet i vården och bättre språkutveckling för barnet.

5. Regional utveckling

5.1 Regional utvecklingsstrategi

Det regionala utvecklingsarbetet syftar till att skapa ett hållbart, konkurrenskraftigt och attraktivt Västra Götaland där människor vill leva, arbeta och utvecklas samt där företag vill etablera sig. Detta bidrar till en ekonomisk och hållbar utveckling i länet.

Den regionala utvecklingsstrategin består av ett övergripande mål; “Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle”, och fyra långsiktiga prioriteringar:

1. Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant
2. Bygga kompetens – för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande
3. Öka inkluderingen – för stärkt tillit och sammanhållning
4. Knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet

Under perioden 2024–2025 har strategin reviderats och fastställts av regionfullmäktige i februari 2026. Strategins övergripande mål och prioriteringar ligger fast, samtidigt som följande kraftsamlingar har beslutats:

- Framtidsrusta barn och unga
- Industrins gröna omställning
- Ökad robusthet genom samverkan i samhällsplanering

Dessa ersätter och vidareutvecklar delar av tidigare kraftsamlingar: fullföljda studier, digitalisering, elektrifiering samt cirkulära affärsmodeller.

Samtidigt är det viktigt att värna och vidareutveckla de samverkansstrukturer som byggts upp, så att exempelvis digitalisering och AI fortsatt kan bidra till ett stärkt genomförande av strategins olika delar.

Genomförandet av strategin sker i nära samverkan mellan aktörer inom offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Västra Götalandsregionens egna förvaltningar och bolag inom det regionala utvecklingsområdet har en central roll i, där ytterligare potential kan tas tillvara genom stärkt samordning.

5.2 Mål: Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland

Genom den gröna omställningen skapas förutsättningar för ett gott liv för varje individ på en välmående planet, där fokus ligger på att säkra hälsa, arbeten, en hållbar miljö och social trygghet. Utifrån det rådande klimatnödläget behöver klimatperspektivet genomgående integreras i utvecklingsarbetets alla delar för att möjliggöra välgrundade prioriteringar. Detta innebär att åtgärder systematiskt kopplas till utsläppsminskningar i enlighet med koldioxidbudgeten, vilket kräver att utsläppen av växthusgaser kraftfullt minskar under den återstående perioden, både avseende direkta och indirekta utsläpp. Detta förutsätter att klimatperspektivet vägs in i prioriteringar och beslut.

Västra Götalandsregionen ska dra nytta av sin storlek och den samlade kompetens som finns i länet. I samverkan med andra aktörer i samhället ska regionen utveckla lösningar och visa att

ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt, där klimat- och miljöperspektiven är integrerade i såväl planering som genomförande.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Stärka den biologiska mångfalden
2. Öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort och lång sikt för att minska utsläppen

5.2.1 Stärka den biologiska mångfalden

Västra Götalandsregionen har en unik möjlighet att stärka den biologiska mångfalden. Med ansvar för regional utveckling, naturbruksskolor, Göteborgs botaniska trädgård, Göteborgs naturhistoriska museum och som en av huvudmännen till Västkuststiftelsen finns en bred kunskapsbas som sträcker sig från forskning till praktiskt genomförande. Denna kunskap ska tas tillvara och omsättas i konkreta åtgärder, så att Västra Götalandsregionen kan ta ytterligare steg för att stärka den biologiska mångfalden i länet och samtidigt bidra till en positiv påverkan nationellt genom de beslut och prioriteringar som görs i Västra Götaland.

Arbetet ska utgå från Västra Götalandsregionens plan för regionala utvecklingsinsatser för att främja biologisk mångfald 2025–2030. Under 2027 ska planen prioriteras, med förstärkta insatser och satsningar för att stärka den biologiska mångfalden. Genom att koppla detta arbete till regionens interna arbete med hållbarhetsmålen skapas tydliga synergieffekter, där interna styrmedel och verksamhetsutveckling kan bidra till genomförandet av planen. En sådan samordning stärker både det interna omställningsarbetet och den externa påverkan, och bidrar till ett mer effektivt och samlat arbete för att stärka den biologiska mångfalden.

Miljö- och regionutvecklingsnämnden ska stödja styrelsen för Göteborgs botaniska trädgård och styrelsen för naturbruksförvaltningen i det fortsatta arbetet med att vidareutveckla Centrum för naturrestaurering, fröbanken samt arbetet med en testbädd för naturrestaurering. Stödet ska bidra till att stärka samverkan med näringsliv, akademi och andra relevanta aktörer, samt till att utveckla infrastruktur och arbetssätt som främjar långsiktig biologisk mångfald och naturrestaurering.

5.2.2 Öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort och lång sikt för att minska utsläppen

Klimatmålen för Västra Götaland innebär att utsläppen i territoriet ska minska med 80 procent till 2030 jämfört med 1990 års nivå, samt att de konsumtionsbaserade utsläppen ska minska med 30 procent jämfört med 2010. Hittills har utsläppen minskat med drygt 20 procent, vilket är en alltför långsam takt. För att nå målen krävs en kraftigt ökad omställningstakt med särskilt fokus på åtgärder som ger effekt här och nu.

Den uppdaterade koldioxidbudgeten visar att utsläppen behöver minska med omkring 18 procent per år. Det innebär att prioriteringarna måste förskjutas mot insatser som snabbt och mätbart reducerar utsläppen, särskilt inom industri och transporter där utsläppen är som störst. Elektrifiering, energieffektivisering, minskad användning av fossila bränslen och snabbare omställning i transportsystemet är centrala åtgärder i närtid.

Regionala utvecklingsmedel ska i ökad utsträckning styras till insatser som ger direkt utsläppsminskning i linje med koldioxidbudgeten. Miljö- och regionutvecklingsnämnden har tillförts medel för att kraftigt öka genomförandet av konkreta åtgärder med omedelbar

klimatnytta. Samtidigt ska det långsiktiga klimatstrategiska arbetet fortsätta, men utan att tränga undan de insatser som krävs för att snabbt minska utsläppen.

Samverkansplattformen Klimat 2030 är en central motor i arbetet och ska fortsatt användas för att accelerera genomförandet av åtgärder som ger utsläppsminskningar i närtid. Västra Götalandsregionen ska ha en tydligt pådrivande roll och samtidigt samla kommuner, näringsliv, akademi och civilsamhälle i ett samlat genomförande av omställningen, med fokus på insatser som snabbt ger effekt på utsläppen.

Rådet för industrins omställning är i detta sammanhang också en viktig plattform för samverkan, där Västra Götalandsregionen ska ta ett aktivt ledarskap i att, tillsammans med näringslivet och andra aktörer, driva fram konkreta åtgärder som snabbt minskar utsläppen, parallellt med att möjliggöra långsiktiga teknikskiften.

Arbetet med koldioxidbudgeten ska stärkas genom att forskarrådets rekommendationer omsätts i konkreta åtgärder. Under 2024 påbörjades arbetet med att tydligare visa hur Västra Götalandsregionen omhändertar och implementerar rekommendationerna och de åtgärder som forskarrådets rapport presenterar. I det fortsatta arbetet med att omhänderta forskarrådets rapport ska de nämnder, styrelser och utskott som berörs av rapportens innehåll årligen åiterrapportera sina insatser och åtaganden till regionstyrelsen.

För att öka takten i omställningen krävs en bred mobilisering i samhället, där civilsamhället har en central roll. Västra Götalandsregionen ska stärka dialogen med civilsamhället, tillsammans med näringsliv och kommuner, och skapa fler forum för delaktighet och engagemang. Detta ska ske genom att, i linje med forskarrådets rekommendationer, systematiskt och kontinuerligt involvera invånare i klimatomställningen samt utveckla och kommunicera tydliga framtidsbilder av ett fossilfritt Västra Götaland, vägarna dit och de resultat som uppnås. Särskilt fokus ska riktas mot att möjliggöra och påskynda omställningen av konsumtionsmönster, genom att synliggöra klimatpåverkan, sprida goda exempel och sänka trösklarna för klimatsmarta val. Genom att ta tillvara civilsamhällets drivkraft kan fler bidra till att minska utsläppen här och nu.

5.3 Mål: Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant

Västra Götaland är en av Europas ledande innovationsregioner, med globalt konkurrenskraftiga företag, stark forskning och välutvecklade samverkansstrukturer. Denna innovationskraft är en grund för både ekonomisk utveckling och sysselsättning, och en avgörande förutsättning för den gröna industriella omställningen från fossilt till förnybart.

För att stärka innovationskraften och säkerställa ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant bygger Västra Götalandsregionens arbete på stabil och långsiktig finansiering av innovationsinfrastruktur såsom inkubatorer, science parks, industriella utvecklingscentra och entreprenörsfrämjande verksamheter.

Genom samverkan mellan näringsliv, akademi, civilsamhället, forskningsinstitut och offentlig sektor skapas goda förutsättningar att omsätta kunskap till innovationer som bidrar till klimatomställningen och möter nya samhällsbehov. I Västra Götaland ska det vara möjligt att utveckla och nyttiggöra idéer med potential att driva omställningen framåt.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse

2. Industrins gröna omställning

5.3.1 Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse

För att stärka företagsamheten och kapaciteten för förnyelse ska Västra Götalandsregionen bygga vidare på ett starkt innovationssystem, där globalt verksamma företag, lärosäten och forskningsmiljöer samverkar. Kapacitet för förnyelse handlar om att utveckla, ta tillvara och omsätta nya idéer, tekniker och arbetssätt i praktiken för att möta samhällsutmaningar och stärka konkurrenskraften.

Arbetet ska fortsatt vila på långsiktig finansiering av innovationsinfrastruktur såsom inkubatorer, science parks och utvecklingscentra. Genom samverkan mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor skapas förutsättningar för att fler idéer utvecklas till innovationer, hållbara affärsmodeller och nya tekniker.

För att bredda företagsamheten ska fler ges möjlighet att delta i innovationssystemet och därigenom ta tillvara den kapacitet som finns i regionen. Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra stödet, och insatser ska riktas till grupper som idag är underrepresenterade.

Socialt företagande och den sociala ekonomin bidrar till både innovation och inkludering. Genom stärkt samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle kan fler lösningar på samhällsutmaningar växa fram, samtidigt som fler ges möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Västra Götalandsregionens sociala investeringar ska bidra till detta.

Företagsamheten ska stärkas inom strategiskt viktiga områden såsom hållbar produktion och biobaserade material, hälsa och life science, livsmedelskedjan, skogliga och maritima näringar, framtidens mobilitet, besöksnäring, kulturella och kreativa branscher samt banbrytande teknologier så som rymd eller dual use. Inom dessa områden är det centralt att både stärka befintliga verksamheter och främja utvecklingen mot nya tekniker och produktionssätt.

Life science är ett särskilt strategiskt styrkeområde med en stark närvaro av företag, forskning och hälso- och sjukvård. Det pågående arbetet med en västsvensk agenda ska bidra till att ytterligare stärka områdets utveckling och ge riktning för prioriteringar och satsningar.

För att ta tillvara Västra Götalands starka forskningsbas ska vägen från kunskap till marknad och samhällsnytta kortas. Hela kedjan måste stärkas, från idé till test, verifiering och uppskalning, med ökad kraft i acceleratorer, internationalisering och kapitalförsörjning. Befintliga inkubatorer och innovationsmiljöer ska fortsatt värnas, samtidigt som fler forskningsbaserade företag ges förutsättningar att växa, attrahera investeringar och nå marknaden.

Särskild potential finns inom rymdområdet, där etablerad industri och framväxande new space-aktörer tillsammans stärker regionens position, samt inom life science, deep tech, avancerade material, AI, digitalisering samt gröna och blå näringar. Samtidigt ska forskning och innovationer snabbare komma till nytta i befintlig industri genom stärkt samverkan, kunskapsöverföring och testmiljöer. Västra Götaland ska vara den region där forskning inte stannar i labbet, utan blir lösningar som används, växer och gör verklig skillnad i samhället.

Satsningar på livsmedelssystemet samt gröna och blå näringar är särskilt viktiga för att stärka innovation, lönsamhet och resiliens. Genom stärkt samverkan, utvecklade kunskapsmiljöer och satsningar på framtidens livsmedelsproduktion kan regionens potential tas tillvara, vilket bidrar till ökad robusthet, stärkt försörjning och fler arbetstillfällen. En stärkt regional

beredskap förutsätter samtidigt en hållbar och robust livsmedelsproduktion, även i och i anslutning till våra städer. Genom att utveckla stadsnära odling och produktion skapas redundans i livsmedelssystemet, alternativa försörjningsvägar som minskar sårbarheten vid störningar och stärker den lokala resiliensen.

Genom att utveckla innovationssystemet, bredda deltagandet och rikta insatser till strategiska områden stärks ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv med hög förmåga till förnyelse.

5.3.2 Industrins gröna omställning

Industrins gröna omställning är avgörande för både klimatmålen och Västra Götalands långsiktiga konkurrenskraft. Som Sveriges största industriregion ska Västra Götalandsregionen ta en tydlig och ledande roll i att driva på omställningen för att minska klimatpåverkan och samtidigt säkra produktion, kompetens och arbetstillfällen i länet.

För att öka takten krävs ett samlat arbete för att identifiera och undanröja hinder. Särskilt avgörande är en kraftigt ökad tillgång till fossilfri el, utvecklingen av cirkulära värdekedjor, tillgång till rätt kompetens samt mer effektiva och förutsägbara tillståndsprocesser och spelregler.

En kraftigt ökad och tillförlitlig elförsörjning är en grundförutsättning. Industrins elektrifiering innebär ett snabbt växande elbehov, samtidigt som den lokala produktionen idag är begränsad. Västra Götalandsregionen ska därför ta ett tydligt regionalt ledarskap i att driva på utbyggnaden av fossilfri elproduktion, elnät och energilagring, samt verka för kortare ledtider i tillståndsprocesser. Ett robust och flexibelt energisystem är avgörande för både befintlig industri och nya etableringar.

Samtidigt ska omställningen bidra till en mer resurseffektiv och cirkulär ekonomi. Västra Götalandsregionen ska driva utvecklingen från linjära till cirkulära värdekedjor, där material används effektivare och behåller sitt värde över tid. Innovationer inom cirkulär produktutveckling, digitalisering, automatisering och avancerad dataanalys ska främjas för att minska resursanvändning och skapa nya affärsmöjligheter. Test- och demonstrationsmiljöer med internationell spets ska utvecklas för att möjliggöra snabbare utveckling och implementering av nya tekniker som bidrar till industrins gröna omställning.

Biogas, vätgas och andra fossilfria energibärare är viktiga delar i omställningen av industri och transporter. Västra Götalandsregionen ska bidra till att stärka utvecklingen och användningen av dessa lösningar genom samverkan, innovation och testbäddar.

Omställningen kommer samtidigt att innebära ökade markanspråk och påverkan på naturmiljöer. Västra Götalandsregionen ska därför verka för att etableringar i högre grad sker utifrån naturpositiva principer, där påverkan inte bara minimeras utan även bidrar till att stärka biologisk mångfald och ekosystem. Under 2027 ska ett regionalt ramverk tas fram som ger vägledning och fastställer principer för naturpositiva etableringar i Västra Götaland.

5.4 Mål: Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande

Västra Götaland är ett Sverige i miniatyr där Västra Götalandsregionen ska verka för att skapa goda förutsättningar att leva i såväl stad som landsbygd. För att skapa goda förutsättningar för det goda livet i Västra Götaland krävs en stark kompetensförsörjning som möter framtidens jobb. För att lyckas med detta krävs en kontinuerlig tillgång till välutbildad

och kvalificerad arbetskraft, samt en förbättrad matchning på arbetsmarknaden. Det är också viktigt att bidra till förbättrade skolresultat, vilket är en naturlig del av att bygga en stark och hållbar arbetsmarknad. Genom att fokusera på dessa områden kan Västra Götalandsregionen skapa en dynamisk och inkluderande arbetsmarknad som gynnar både individer och företag.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Förbättra matchningen på arbetsmarknaden

5.4.1 Förbättra matchningen på arbetsmarknaden

Västra Götaland står inför en omfattande omställning med ökade krav på hållbarhet och snabba teknikskiften, vilket innebär att arbetsmarknadens kompetensbehov förändras i hög takt. Samtidigt råder en utbredd brist på arbetskraft inom de flesta branscher, särskilt inom industri samt vård och omsorg. För att möta detta ska insatser prioriteras som förbättrar matchningen på arbetsmarknaden, med fokus på att möta behoven i bristyrken och stödja den gröna och digitala omställningen.

Fler som står utanför arbetsmarknaden behöver ges möjlighet att komma i arbete eller studier. Långtidsarbetslösheten ska mötas genom riktade insatser i nära samverkan med Arbetsförmedlingen, kommuner, utbildningsanordnare, arbetsgivare och arbetstagarorganisationer. Arbetet ska inriktas på att bättre koppla samman arbetsgivarnas behov med individers kompetens och potential.

Det utökade regionala uppdraget inom kompetensförsörjning ska användas för att mer systematiskt möta behoven, både på kort och lång sikt. Det innebär att utveckla utbildningsutbudet i linje med efterfrågan, stärka möjligheterna till omställning och livslångt lärande samt tydliggöra vägar till arbete. Tidiga insatser för barn och unga är centrala för att långsiktigt stärka kompetensbasen. Detta inkluderar utveckling av arbetssätt där unga ges en tidig och strukturerad kontakt med arbetslivet, exempelvis genom insatser i linje med studiemotiverande arbetslivsorientering (SAO), i nära samverkan med näringslivet, offentlig sektor och föreningar. Samtidigt är ett hållbart arbetsliv över tid en avgörande förutsättning för att klara kompetensförsörjningen. Västra Götalandsregionen ska därför, i samverkan med arbetsgivare och arbetstagarorganisationer, bidra till att utveckla arbetsplatser som främjar god arbetsmiljö, hälsa och möjligheter till kompetensutveckling genom hela arbetslivet. Arbetet ska särskilt bidra till att fler kan etablera sig, utvecklas och stanna kvar i yrken med stora kompetensbehov.

Samarbetet mellan kommuner, utbildningsaktörer, näringsliv och offentlig sektor ska fördjupas för att säkerställa att utbildningar motsvarar arbetsmarknadens behov och leder till arbete. Regional yrkesvux, yrkeshögskola och andra utbildningsformer ska utvecklas i nära dialog med arbetslivet.

Tillgången till rätt kompetens är en avgörande förutsättning för att genomföra industrins gröna omställning och möta de snabba teknikskiften som krävs. Västra Götalandsregionen ska därför stärka samverkan mellan utbildningssystem, näringsliv och offentlig sektor för att säkerställa att utbildningar i ökad utsträckning matchar industrins förändrade och växande behov. Arbetet ska ha särskilt fokus på kompetenser kopplade till behovet och andra nyckelområden i omställningen, samt bidra till att utbildningsinsatser omsätts i faktisk kompetensförsörjning.

För att förbättra förutsättningarna i hela länet ska fler funktionella arbetsmarknadsregioner utvecklas. Ökad geografisk och funktionell rörlighet gör det lättare att ta del av arbete och

utbildning, samtidigt som arbetsgivare får bättre tillgång till rätt kompetens. Arbetet med att attrahera etableringar ska därför kopplas tydligare till kompetensförsörjning och infrastruktur.

Särskilda insatser ska riktas till områden med stora kompetensbehov. Det handlar både om att utbilda fler och att stärka möjligheterna för vuxna att ställa om. Tillsammans med kommunerna ska arbetet bidra till att fler söker sig till relevanta utbildningar och att utbildningskapaciteten motsvarar efterfrågan.

Folkhögskolor, naturbruksskolor, yrkesutbildningar och regionala kompetensstrukturer är viktiga verktyg. Genom flexibla utbildningsvägar, validering och riktade insatser kan fler få sin kompetens erkänd och utvecklad, särskilt personer som står långt från arbetsmarknaden.

Den gröna och digitala omställningen ställer ökade krav på teknisk kompetens, inte minst inom STEM-områden. Insatser ska därför stärka intresset för dessa utbildningar genom samverkan mellan skola, akademi och arbetsliv. Etablerade strukturer som Teknikcollege, science centers och regionala samarbeten ska vidareutvecklas.

Genom ett samlat och strategiskt arbete ska fler människors kompetens tas tillvara och bättre motsvara arbetsgivarnas behov, vilket stärker arbetsmarknadens funktion och bidrar till en hållbar samhällsutveckling.

5.5 Mål: Öka inkluderingen – för tillit och sammanhållning

Västra Götaland ska vara en region där varje människa ges möjlighet att använda sin fulla potential i ett jämlikt, öppet och sammanhållet samhälle. Ökad inkludering stärker tilliten, demokratin och samhällets robusthet.

Arbetet ska inriktas på att minska socioekonomiska klyftor och skapa fler vägar till utbildning, arbete och delaktighet. Särskilt fokus ska läggas på att framtidsrusta barn och unga genom tidiga insatser som stärker hälsa, skolresultat och egenmakt.

Sociala nätverk, mötesplatser och ett aktivt civilsamhälle är avgörande för gemenskap och livskvalitet. Genom samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle ska fler ges möjlighet att delta i samhälls- och arbetslivet, vilket stärker sammanhållningen i hela Västra Götaland.

Inom det här målet ska följande fokusområde prioriteras:

1. Framtidsrusta barn och unga

5.5.1 Framtidsrusta barn och unga

Barn och unga i Västra Götaland ska ges de bästa förutsättningarna för en bra start i livet, i enlighet med barnkonventionen. Att framtidsrusta barn och unga innebär att stärka deras hälsa, utbildning, delaktighet och framtidstro och att ge dem reella möjligheter att påverka sina liv och samhällets utveckling.

Samtidigt är livsvillkoren ojämlika. Många barn och unga upplever psykisk ohälsa, minskat välbefinnande och oro inför framtiden. Alltför många fullföljer inte sina studier, vilket påverkar möjligheten till arbete, egen försörjning och delaktighet i samhället. Att fler klarar skolan är en avgörande skyddsfaktor för både hälsa och framtida livschanser.

Arbetet ska därför inriktas på att utjämna skillnader och stärka både friskfaktorer och tidiga insatser. Det handlar om att tidigt identifiera och stödja barn som riskerar att hamna i svårigheter, exempelvis vid skolfrånvaro eller psykisk ohälsa.

För att lyckas krävs en kraftsamling där kommuner, region, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle samverkar med barnet i centrum. Samverkan med vårdnadshavare och andra viktiga vuxna ska stärkas, liksom arbetet med att sprida och skala upp fungerande metoder inom främjande och förebyggande insatser.

Folkhögskolor, naturbruksskolor och andra utbildningsformer spelar en viktig roll i att erbjuda både tidiga och senare vägar till utbildning. Genom flexibla utbildningsvägar och nya chanser kan fler fullfölja sina studier och etablera sig i arbetslivet.

Meningsfull fritid, sociala sammanhang och tillgång till trygga vuxna är avgörande för att stärka motivation och framtidstro. Tidig kontakt med arbetslivet ska också stärkas för att underlätta övergången till vuxenlivet.

Barn och ungas delaktighet och egenmakt ska genomsyra arbetet. Genom att utveckla kreativa och entreprenöriella förmågor samt stärka möjligheten att påverka sin egen situation, ges barn och unga bättre förutsättningar att leva meningsfulla liv och bidra till ett hållbart och demokratiskt samhälle.

Genom långsiktiga och samordnade insatser ska Västra Götaland vara en region där fler barn och unga fullföljer sina studier, mår bättre och ser möjligheter att forma sin framtid.

6. Kollektivtrafik, hållbar mobilitet och infrastruktur

6.1 Trafikförsörjningsprogram

Enligt kollektivtrafiklagen (2010:1065) ska Västra Götalandsregionen, i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet, ta fram ett trafikförsörjningsprogram.

Trafikförsörjningsprogrammet är tillsammans med regionfullmäktiges budget det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. I november 2025 antog regionfullmäktige Trafikförsörjningsprogram 2026–2029, som tillsammans med regionfullmäktiges budget är det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. Programmets övergripande mål är hållbar och förbättrad tillgänglighet i Västra Götaland med 10 målsatta mål sorterade under tre målområden. Strategin för att säkra en långsiktig hållbar ekonomi för kollektivtrafiken är genom ett ökat resande med kollektivtrafiken. Vid eventuella målkonflikter inom ramen för Trafikförsörjningsprogrammet är målet om ökad marknadsandel överordnat under planperioden.

6.2 Mål: Knyta samman Västra Götaland med hållbara resor och förbättrad tillgänglighet

Kollektivtrafik och infrastruktur spelar en viktig roll i att öka närheten mellan olika delar av regionen, regionens geografiska grannar och resten av världen. Attraktiva livsmiljöer samt ett transporteffektivt och uppkopplat Västra Götaland bidrar till samhällsutveckling, främjar hållbara resor och minskar klimat- och miljöpåverkan. Kollektivtrafiken ska erbjuda en jämlik, jämställd och inkluderande välfärdstjänst som planeras och utvecklas med invånarnas resbehov i fokus. Utvecklingsbehoven inom infrastruktur och kollektivtrafik är fortsatt stora för att uppnå mål om ökad marknadsandel för kollektivtrafiken, cykel och gång.

Västra Götalandsregionen ska prioritera åtgärder och insatser som ökar de hållbara transporternas relativa attraktivitet och skapar incitament för fler att välja kollektivtrafiken framför bilen - både i stad och på landsbygd. Kollektivtrafikens infrastruktur ska prioriteras tillsammans med enkla och snabba åtgärder som bidrar till ett mer transporteffektivt Västra Götaland. Samtidigt är en ökad samverkan i samhällsplanering med kommuner, näringsliv, myndigheter och andra aktörer kring bostadsbyggande, infrastruktur och kollektivtrafikutveckling samt etablering av verksamheter och service avgörande för att nå uppsatta ambitioner och mål.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Ökad robusthet genom samverkan i samhällsplanering.
2. Öka kollektivtrafikens marknadsandel och det hållbara resandet.
3. Strategiskt påverkansarbete för prioriterade infrastrukturobjekt som främjar ett transporteffektivt Västra Götaland.

6.2.1 Ökad robusthet genom samverkan i samhällsplanering

Västra Götalandsregionen har, som en central samhällsaktör, en viktig roll i att samla aktörer och driva samverkan för en hållbar, konkurrenskraftig och robust samhällsutveckling. En

avgörande förutsättning för detta är en stärkt samverkan i samhällsplaneringen, där olika sektorer och aktörer kopplas samman i ett gemensamt planeringsperspektiv. Här kan nämnder inom regional utveckling ha en stödjande funktion.

Västra Götaland är ett Sverige i miniatyr med skilda förutsättningar i stad och landsbygd. För att skapa goda livsvillkor i hela länet krävs en samordnad planering som integrerar frågor som energi- och livsmedelsförsörjning, klimatanpassning, biologisk mångfald samt fysisk och digital infrastruktur. Även tillgången till studier, arbete och samhällsservice genom kollektivtrafik, bostadsförsörjning och strategisk lokalisering av etableringar, behöver hanteras samlat. Genom en sådan samplanering kan resurser användas mer effektivt och bidra till att både stärka attraktiviteten och öka samhällets motståndskraft och anpassningsförmåga, även i tider av kris och förändring.

Kollektivtrafiken och transportinfrastrukturen är centrala verktyg i denna samverkan. Som regional kollektivtrafikmyndighet har Västra Götalandsregionen en nyckelroll i att bidra till minskade utsläpp och samtidigt stärka tillgänglighet och regional sammanhållning. För att nå målen i koldioxidbudgeten krävs att kollektivtrafiken utvecklas i nära samspel med fysisk planering, bostadsutveckling och arbetsmarknadens behov.

Kollektivtrafiken utgör en grundläggande samhällsservice och är en bärande del i det hållbara resandet. Efter en period av positiv utveckling har resandet stagnerat, vilket ställer krav på ett mer samordnat arbete där fler åtgärder genomförs parallellt. Planeringen behöver i högre grad utgå från resenärens behov och integreras med kommunernas samhällsplanering för att skapa attraktiva och tillgängliga livsmiljöer i hela regionen.

I detta arbete är tillgänglighet till arbetsplatser en nyckelfråga för att öka kollektivtrafikens marknadsandel. Särskilt viktigt är att kollektivtrafiken når arbetsplatser där många unga arbetar, liksom områden med industri och logistik. Samtidigt behöver trafiken i högre grad anpassas till olika livsvillkor, exempelvis obekväma arbetstider inom vård och omsorg. Kollektivtrafiken är en av flera mobilitetsresurser för invånarna och rymmer en tydlig jämställdhetsdimension. Kvinnor reser mer kollektivt än män, men trafiken är fortfarande i lägre grad anpassad efter kvinnors livsvillkor. Det gäller bland annat tillgängligheten till arbetsplatser inom kvinnodominerade yrken, såsom vård och omsorg, där arbetstider och lokalisering ställer särskilda krav på trafikens utformning. För att stärka både tillgänglighet och jämställdhet behöver kollektivtrafiken i högre grad anpassas till dessa förutsättningar, samtidigt som service och funktioner i större utsträckning samlokaliseras med kollektivtrafikens knutpunkter. Arbetet med att utveckla en mer jämställd kollektivtrafik fortsätter under 2027.

För att stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft krävs samordnade insatser mellan region, kommuner och statliga aktörer, inte minst när det gäller framkomlighet och prioritering i infrastrukturen, särskilt i Göteborgsområdet. I de större stadsregionerna Göteborg-Mölnadal-Partille, Borås, Trollhättan-Vänersborg, Skövde och Uddevalla ökar både befolkning och trängsel, vilket gör det nödvändigt att prioritera kollektivtrafikens infrastruktur tillsammans med åtgärder för ökad kapacitet och framkomlighet.

Arbetet med Målbild Koll2035 är ett tydligt exempel på hur samverkan i samhällsplanering ska bidra till ökad robusthet. Utbyggnaden av metrobussystem och behovet av ny spårväg i Göteborg kräver en nära och långsiktig samplanering mellan regionen och kommunerna, liksom utveckling av nya finansieringslösningar.

Även intern samverkan inom Västra Götalandsregionens verksamheter är viktig i detta sammanhang. Att trafiksystemet i allmänhet och kollektivtrafiken i synnerhet fungerar är avgörande för regional utveckling.

Arbetet med att ta fram en systemanalys för transportinfrastrukturen i Västra Götaland tillsammans med genomförandet av den regionala transportinfrastrukturplanen för 2026–2037 är centrala områden för samverkan i samhällsplanering. Planeringen är långsiktig och förutsätter en nära samverkan mellan regionen, Trafikverket, kommuner och andra aktörer. För att stärka robustheten och möjliggöra genomförandet av den regionala transportinfrastrukturplanen krävs ett aktivt gemensamt arbete för att säkerställa att prioriterade projekt realiserar enligt plan. Inom ramen för planens genomförande ska regionen aktivt driva på omställningen för klimatsmarta lösningar, såsom utsläppsfria anläggningsentreprenader för att minska klimatpåverkan.

Fortsatt utveckling av samverkan med kommuner och företag är prioriterat för att åstadkomma en mer integrerad transport- och samhällsplanering. Erfarenheter från pilotprojekt med regionala avtal för hållbart resande, där regionens trafikförsörjningsprogram, kommunernas klimatlöften och den regionala transportinfrastrukturplanen kopplas samman, utgör en viktig del i fortsatt utvecklingsarbete.

Sammanfattningsvis handlar arbetet om att kraftsamla för en mer integrerad samhällsplanering där olika sektorer vävs samman i ett mer samordnat planeringsperspektiv. För att nå resultat krävs en fördjupad och mer operativ samverkan mellan infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden, kulturnämnden, strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden samt andra berörda nämnder och styrelser. Det sker i nära samspel med kommuner, näringsliv, länsstyrelsen, akademi och övriga relevanta aktörer. Fokus behöver ligga på genomförande, att omsätta gemensamma analyser, kartbilder och kunskapsunderlag i konkreta prioriteringar, samordnade insatser och beslut. Genom att tydliggöra roller, ansvar och uppföljning, både inom organisationen och tillsammans med externa parter, kan Västra Götaland stärka sin utvecklingskraft och skapa ett mer robust, hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

6.2.2 Öka kollektivtrafikens marknadsandel och det hållbara resandet

Kollektivtrafiken är en central del av ett hållbart transportsystem och en förutsättning för att fler ska kunna resa till arbete, studier, fritidsaktiviteter och servicepunkter. Den har också en viktig social funktion genom att främja möten mellan människor och stärka självständighet och delaktighet, särskilt för unga, äldre och personer med funktionsnedsättning. En väl fungerande kollektivtrafik bidrar även till ett mer jämställt samhälle, då kvinnor i högre grad är beroende av kollektivtrafik samtidigt som de i genomsnitt har lägre inkomster. Låga biljettpreiser och hög tillgänglighet är därför avgörande för att fler ska kunna resa kollektivt, och minskade ekonomiska och strukturella hinder är en viktig del i att öka kollektivtrafikens marknadsandel.

För att minska utsläppen från transportsektorn krävs ett mer transporteffektivt samhälle där fler resor sker med hållbara färdmedel. Infrastruktur och samhällsplanering behöver i högre grad bidra till att person- och godstransporter flyttas från väg till järnväg samt att gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras i tidiga skeden. För att detta ska ske behöver de hållbara resornas konkurrenskraft stärkas genom snabbare, mer tillförlitliga och mer tillgängliga alternativ än bilen.

Den tekniska utvecklingen behöver tas tillvara för att öka kollektivtrafikens marknadsandel och det samlade hållbara resandet. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden och Västtrafik ska därför aktivt bidra till att stödja utvecklingen av autonoma fordon genom att delta i testverksamhet i nära dialog med kommuner, näringsliv, resenärer och arbetsmarknadens parter. En viktig del är att säkerställa acceptans och förankring, så att ny teknik bidrar till ett mer attraktivt, robust och flexibelt transportsystem.

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska, tillsammans med Västtrafik, prioritera insatser som ökar kollektivtrafikens marknadsandel och det samlade hållbara resandet, med sikte på branschmålet att 4 av 10 motoriserade resor ska ske med kollektivtrafik. Under 2026 tas en samlad handlingsplan fram för att nå målet, med fokus på konkreta åtgärder och genomförande, och implementeringen inleds 2027. Åtgärder behöver samordnas med det arbete som rör förbättrad framkomlighet för kollektivtrafiken, särskilt i Göteborgsområdet, vilket kommer vara nödvändigt för att öka kollektivtrafikens konkurrenskraft gentemot bilen. Utbyggnad av kollektivtrafikens infrastruktur, med fokus på Göteborgsområdet, kommer vara avgörande för att nå målet om marknadsandel.

Som arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen fortsatt bidra till ett ökat hållbart resande genom att stärka incitamenten för medarbetare att gå, cykla eller resa kollektivt. Satsningen med rabatterade periodkort för anställda fortsätter och får helårseffekt under 2027 som en del i detta arbete. För att ytterligare stärka resandet och samtidigt bidra till en hållbar ekonomi ska olika former av rabattsystem, såsom grupp-rabatter och riktade erbjudanden till specifika resenärsgupper utredas under 2027. Syftet är att identifiera de mest effektiva åtgärderna för att öka kollektivtrafikens marknadsandel.

En ökad resandeutveckling är avgörande för kollektivtrafikens långsiktiga finansiering och roll som samhällsservice. Samtidigt har kollektivtrafikens konkurrenskraft försvagats till följd av bristande framkomlighet och relativt låga drivmedelspriser. För att vända utvecklingen krävs en samlad kraftsamling där kollektivtrafikens tillförlitlighet, restider, turtäthet och prisvärdhet förbättras. Kollektivtrafiken ska vara människors förstahandsval, där biljettpriset inte utgör ett hinder. RödGrön Ledning vill hålla nere priserna i kollektivtrafiken. För att främja förutsägbarhet och tydlighet för resenärerna fattas inga beslut om prisförändringar innan valet i september 2026. Eventuella justeringar av biljettpriserna hänskjuts till den tilläggsbudget som väntas fastställas i november 2026.

Västtrafik har under flera år haft mindre kostnadsökningar än beräknat vilket lett till att bolaget visat betydande överskott och en markant ökning av bolagets obeskattade reserver. De positiva ekonomiska resultaten har visat att det finns förutsättningar att minska driftsbidraget till Västtrafik jämfört med långtidsprognosen, vilket är inkluderat i denna budget. Minskningen av driftbidraget ska inte föranleda några åtgärder från Västtrafiks sida som minskar trafiken på ett sätt som går emot intentionerna i Trafikförsörjningsprogrammet eller regionfullmäktiges budget.

Härryda och Bollebygd får dubbel zontillhörighet i november 2026 vilket påverkar Västtrafiks intäkter. Den lägre intäkten kompenseras av ägaren i 2027 års budget. Utvärderingen av trezonsystemet i sin helhet kommer genomföras 2027.

För att öka attraktiviteten krävs ett välfungerande helhetssystem. Snabba och bekväma resor, ett utvecklat linjenät, hög turtäthet och smidiga byten är avgörande. För en ökad tillgänglighet och attraktivitet behöver kollektivtrafikutbudet utvecklas med utökade trafikeringstider i det regionalt prioriterade nätet. Bytespunkter ska vara trygga, säkra och

effektiva, vilket förutsätter ett nära samarbete med kommunerna. Punktlighet och tillförlitlighet är centrala kvalitetsfaktorer och har stor betydelse för resenärernas upplevda trygghet. Osäkerhet kring att komma fram i tid är en av de vanligaste orsakerna till otrygghet i kollektivtrafiken. För att stärka tillförlitligheten krävs också att information vid trafikstörningar är snabb, korrekt och samordnad, vilket i dag är ett utvecklingsområde som behöver prioriteras högt.

Gång och cykel är ofta en del av hela resan och behöver integreras bättre i kollektivtrafiksystemet. Utvecklingen av mobilitetshubbar, med tillgång till cykelparkeringar, hyrcyklar och mikromobilitet, är därför ett prioriterat område. En inledande utredning av ett regionalt hyrcykelsystem har genomförts på uppdrag av Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden under 2026 och innehåller förslag på genomförande.

För att ta arbetet vidare ska Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden under 2027 genomföra en fördjupad utredning av ett regionalt hyrcykelsystem där Västra Götalandsregionen tar ett övergripande ansvar. Utredningen ska inkludera design och utformning av systemet och visa på en affärsmodell som tydliggör de ekonomiska förutsättningarna och ger förslag på ett implementerbart system. Syftet är att skapa förutsättningar för sömlösa resor, där fler väljer kollektivtrafik genom att den sista delen av resan kan lösas med cykel inom samma biljettsystem.

Kollektivtrafiken ska planeras med resenären i fokus och möta människors resbehov både i stad och på landsbygd. För att stärka kollektivtrafiken i hela regionen behöver trafiken på landsbygden och mindre orter utvecklas. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska därför aktivt utveckla den allmänna kollektivtrafikens erbjudande utanför tätorterna för att skapa attraktiva och tillgängliga resmöjligheter. Det handlar bland annat om att utveckla trafikupplägg som kombinerar linjelagd trafik med anropsstyrda lösningar och Buss on Demand, samt att samordna kombinationsresor med närtrafik och andra samhällsbetalda transporter. Satsningen på Buss on Demand fortsätter under 2027. Buss on Demand är i första hand en servicehöjning för att öka tillgängligheten, men kan också ersätta linjelagd trafik där resandeunderlaget är lågt och därmed bidra till ett mer behovsanpassat och attraktivt resande. Genom ökad samordning med andra samhällssubventionerade transporter kan systemet samtidigt bli mer resurseffektivt och tillgängligt.

Det finns för- och nackdelar med såväl upphandling som verksamhet i egen regi. Under 2026 utreder Västtrafik förutsättningarna för att bedriva beställningscentralen för anropsstyrd trafik i egen regi och återkommer med förslag till ägaren. I ett längre perspektiv finns möjlighet att analysera förutsättningarna för att bedriva delar av verksamheten, såsom första linjens kundservice, biljettkontroll och trafik, i egen regi. Syftet är att säkerställa en hög kvalitet, tillgänglighet och effektivitet i kollektivtrafikens erbjudande. I detta ingår också att ta ansvar för personalen har goda arbetsvillkor, vilket är en förutsättning för en stabil och väl fungerande verksamhet. Val av driftsform ska sammantaget bidra till att stärka resenärsupplevelsen, öka tillförlitligheten och skapa ett mer sammanhållet system, vilket är avgörande för att fler ska välja kollektivtrafiken.

För att säkra kollektivtrafikens långsiktiga funktion och robusthet krävs även en stabil kompetensförsörjning. Västtrafik kräver i enlighet med sitt uppdrag, kollektivavtalsliknande villkor i sina upphandlingsunderlag. God arbetsmiljö och goda anställningsvillkor är en del i arbetet med att säkra kollektivtrafikens kompetensförsörjning. Arbetet med att attrahera, behålla och utveckla förare sker därför i nära samverkan mellan Västtrafik, utbildningsaktörer, entreprenörer och fackliga organisationer. Det finns idag ett gott

samarbete mellan Västtrafik, folkhögskolorna, Göteborgs Spårvägar och trafikentreprenörerna som fortsätter under 2027 med syfte att attrahera, behålla och utveckla förarkåren.

Sammanfattningsvis krävs en bredd av samordnade åtgärder för att öka kollektivtrafikens marknadsandel. Genom att stärka attraktiviteten, förbättra tillgängligheten och sänka trösklarna för resande kan fler välja hållbara färdvägar. Det är avgörande för att nå klimatmålen, stärka den regionala utvecklingen och skapa ett mer jämlikt och tillgängligt Västra Götaland.

6.2.3 Strategiskt påverkansarbete för prioriterade infrastrukturobjekt som främjar ett transporteffektivt Västra Götaland.

För att nå ökad hållbarhet krävs ett mer transporteffektivt samhälle där fler resor och transporter sker med hållbara färdvägar. Det förutsätter både beteendeförändringar och omfattande investeringar i infrastruktur, där ökad kapacitet i järnvägssystemet är avgörande.

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden har i uppdrag att ta fram mål för ett transporteffektivt Västra Götaland, med utgångspunkt i Klimatpolitiska rådets definition. Arbetet ska integreras i Västra Götalandsregionens målstruktur och brytas ner regionalt, med konkreta åtgärder på både kort och lång sikt. Detta utgör en viktig grund för att prioritera rätt insatser, åtgärder och investeringar i transportinfrastrukturen och kunna driva ett mer kraftfullt strategiskt påverkansarbete.

Transporteffektivitet handlar också om att skapa förutsättningar för näringslivet. Godstransporter är en livsnerv för regionen, och omställningen kräver en ökad överflyttning från väg till järnväg samt stärkt koppling mellan järnväg och hamnar. Även utvecklingen av gång- och cykelinfrastruktur är central, både ur klimat- och folkhälsoperspektiv. Förändrade finansieringsprinciper i den regionala infrastrukturplanen skapar bättre förutsättningar för kommunerna att prioritera och genomföra utbyggnad av cykelvägar.

Järnvägen utgör stommen i ett transporteffektivt system och är avgörande för att knyta samman regionens olika delar och stärka kopplingarna till övriga Sverige och Europa. Planeringen av tågtrafiken styrs av Målbild Tåg 2035, som revideras under 2027 för en mer sammanhållen strategisk målbild för den storregionala kollektivtrafiken för både tåg och buss. Utveckling av nya tågstopp och förstärkning av regionala banor är viktiga delar i att öka tillgängligheten och möjliggöra ett ökat resande med tåg.

För att realisera denna utveckling krävs ett aktivt och strategiskt påverkansarbete för prioriterade infrastrukturobjekt som främjar ett transporteffektivt Västra Götaland. Regionen behöver därför stärka sin samverkan med nationella aktörer, andra regioner, näringsliv och relevanta organisationer.

Regionens påverkansarbete för de prioriterade infrastrukturobjekten under föregående år har gett resultat. Kapacitetsförstärkning i stråket Göteborg–Alingsås, med utbyggnad av två nya spår, är regionens högst prioriterade åtgärd på Västra stambanan och finns nu med i den nationella infrastrukturplanen 2026–2037. Därmed krävs ett kraftfullt fokus framåt på snabbt planeringsarbete och genomförande.

Den nya järnvägen mellan Göteborg och Borås är en central investering, där fortsatt utbyggnad österut mot Jönköping är avgörande för att skapa ett sammanhängande järnvägssystem i södra Sverige. Samverkan med andra regioner är här en förutsättning för framdrift.

Kapacitetsförstärkningarna i järnvägssystemet behöver nu följas av ett strategiskt påverkansarbete som genomsyrar och fokuserar på behoven av storstadsåtgärder. Det kommer vara avgörande för en välfungerande kollektivtrafik i Göteborgsområdet och för att undanröja framkomlighetsproblemen och möta framtida resbehov.

Även utvecklingen av regionala järnvägar, exempelvis Kinnekullebanan, är avgörande för helheten. Under 2026 har initiativ tagits för att utreda förutsättningarna för delelektrifiering, och långsiktiga beslut om fordonsförnyelse förväntas fattas i investeringsplanen för 2027–2036. Kinnekullebanan återfinns nu i den nationella infrastrukturplanen och påverkansarbetet för genomförande av åtgärder i god tid innan Västtrafiks nästa fordonsupphandling är prioriterat. En förutsättning för en bra process framåt är en nära dialog och samverkan med Skaraborgs kommunalförbund och berörda kommuner utmed banan

Utbyggnaden av järnvägen mellan Göteborg och Oslo, som en del av det europeiska stråket Hamburg–Köpenhamn–Oslo, är av stor strategisk betydelse och kräver ett förstärkt gemensamt påverkansarbete. Ett viktigt steg i detta är genomförandet av det så kallade godskonceptet.

Digital infrastruktur är en integrerad del av ett transporteffektivt samhälle. Utbyggnaden av snabb, säker och stabil uppkoppling bidrar till ökad konnektivitet för invånare och verksamheter i hela Västra Götaland. Det möjliggör distansarbete, digitala tjänster och vård i hemmet, minskar behovet av transporter och stärker samtidigt tillgänglighet och regional utveckling. Arbetet omfattar både tillgång till uppkoppling och förmågan till digital närhet. Genom riktade insatser för att bygga bort vita fläckar, förbättra mobiltäckning och successivt öka robustheten och integrationen mellan nät och system knyts regionen samman och förutsättningarna för hållbar mobilitet, tillgänglighet och säkerhet stärks.

7. Kultur

Västra Götalandsregionens ansvar inom kulturområdet regleras av lag och förordning. ”Lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regionala kulturverksamheter” ger regionerna uppdraget att fördela statliga medel i enlighet med den regionala kulturstrategin. Strategins innehåll regleras i sin tur delvis av förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet där det fastslås att det statliga stödet ska fördelas till sju olika konst- och kulturområden.

Västra Götalandsregionens arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademi, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället. Samverkan sker lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin som lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena och pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, konstnärligt skapande, samverkan och synergi, digitalisering och internationalisering. Kulturstrategin är territoriets dokument och beslutades under hösten 2023. Strategin utgör framöver grunden för både de långsiktiga uppdragen och de uppdragsbaserade verksamhetsstöden.

7.1 Mål: Ett fritt, rikt och starkt kulturliv i hela Västra Götaland

Kulturen är viktig för den fortsatta utvecklingen av både individen och samhället. Västra Götalandsregionen tar ett stort ansvar, vilket framgår av både den regionala utvecklingsstrategin, kulturstrategin och de regionägda kulturbolagen. Det kulturpolitiska målet för budget 2026 tar också utgångspunkt i dessa dokument men har avgränsats ytterligare och mynnat ut i följande fokusområden.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Stärka Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet
2. Stärka kulturens infrastruktur
3. Vidga deltagandet

7.1.1 Stärka Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet

Kultur är viktigt, och dess betydelse är större än all mätbar nytta. I grunden handlar det om att kunna växa och få andra perspektiv. En fri och livskraftig kultur är också central för att upprätthålla yttrandefriheten och demokratin. Tyvärr är det tydligt att både demokratin och yttrandefriheten hotas runt om i världen – i allt fler länder begränsas möjligheten att uttrycka sig fritt. Även i Sverige är yttrandefriheten satt under tryck samtidigt som desinformation sprids i syfte att destabilisera och slå sönder samhällsgemenskapen.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara en stark röst för yttrandefriheten. Detta ska göras genom arbetet med Västra Götaland som fristadsregion för utsatta konstnärer, författare och journalister genom ICORN, men också genom att utveckla arbetet med media- och informationskunnighet (MIK). Arbetet med MIK ska ske i nära samverkan med civilsamhället, folkbildningen och akademien.

Initiativ som samlar europeiska kulturtidskrifter, stärker yttrandefriheten och främjar en fri och gränsöverskridande idédebatt ska uppmontras och ges goda förutsättningar att etableras i Västra Götaland.

Den accelererande användningen av AI utmanar upphovsrätten och ställer nya krav på kulturaktörer. Västra Götalandsregionen ska i samverkan med kulturlivet bevaka utvecklingen och främja arbetssätt som möjliggör ansvarsfull användning av den nya tekniken, samtidigt som kulturskaparnas rättigheter och villkor värnas.

I takt med att ICORN växer med fler medlemskommuner i Västra Götaland och med den nationella samordnaren placerad i Göteborg stärks också regionens roll och ansvar. Detta skapar förutsättningar för ett långsiktigt utvecklat fristadsarbete som kräver stabila resurser, tydlig samverkan och fortsatt stöd till den nationella samordningen. Ambitionen är att ytterligare fördjupa engagemanget och bidra till att Västra Götaland befäster sin position som en ledande fristadsregion.

Västra Götalandsregionen har ansvar för att värna natur- och kulturarvet. Detta görs i egenskap av bidragsgivare, remissorgan och rådgivare men framför allt genom den egna museiverksamheten. Bevarandet av kulturarvet handlar om att tillgängliggöra historien och är en viktig del i att upprätthålla samhällets gemensamma historia, bättre förstå samtiden och bygga för framtiden. Arbetet med att digitalisera samlingarna behöver utvecklas inte minst för att stärka den civila beredskapen. Västra Götalandsregionens arbete med kulturarvet ska utgå från museilagen och därmed bygga på forskningsförankring. Det är ett sätt att säkra kulturhistorien från historieförfalskning.

När det gäller konstens och kulturens innehåll ska politiken hålla sig på armlängds avstånd. Principen om armlängds avstånd har länge tagits för given i Sverige. Nu utmanas principen. Det finns ett behov av att värna konstens frihet men också av att diskutera kulturpolitikens ramar och uppgift. En fri konst är en garant för konstnärlig kvalitet och demokrati.

7.1.2 Stärka kulturens infrastruktur

Västra Götalandsregionen är en stolt kulturregion med stora ambitioner om konstnärlig kvalitet och brett deltagande i kulturlivet. Sedan 2023 har regionen gjort stora satsningar för att bevara centrala delar av den kulturella infrastrukturen – både inom scenkonsten, civilsamhället och museerna. Samtidigt har omvärldsläget tyvärr blivit än mer instabilt samtidigt som regeringen fortsätter att skära ner på den statliga kulturbudgeten. Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara en stolt kulturregion och garantera en grundläggande kulturell infrastruktur i en orolig tid.

Under 2027 fördelas ytterligare medel för att kompensera för ökande kostnader och säkerställa att särskilt viktig kulturell infrastruktur kan fortsätta bedriva en inkluderande verksamhet i världsklass. Det är viktigt att fortsatt upprätthålla en stark offentlig finansiering för att kulturen ska ha rimliga förutsättningar att verka och värna dess självständighet. Att sprida den av kulturnämnden framtagna verktygslådan för breddad finansiering kan också vara ett sätt att komplettera finansieringen av den kulturella infrastrukturen.

Samtidigt påverkas de kulturverksamheter som tar del av samverkansmedel negativt av de statliga neddragningarna. Det är för många verksamheter en strukturell utmaning att bibehålla och följa både sina mål och det som kulturstrategin skriver. Därför ska kulturnämnden utreda den regionala kulturens finansieringsmodell och belysa hur regionen kan agera om de statliga medlen fortsätter minska.

Styrelsen för kulturutveckling ansvarar för museiverksamhet, förvaltning av natur-och kulturarv och den verksamhet som är regionens vad avser bibliotekslagstiftning. Därutöver har styrelsen ett viktigt ansvar för att genom sina konsulenter och motsvarande främja

utvecklingen av kulturen, inte minst som stöd till kommunerna och civilsamhällets olika aktörer. På sikt kan det fria kulturlivet ta ett större ansvar för kulturproduktionen än vad som görs idag.

I det kulturella ekosystemet förstärker delarna varandra. Från grundskolan, kulturskolan, gymnasiernas estetiska program och de eftergymnasiala utbildningarna till scenerna och institutionerna. Oftast är det frilansande kulturarbetare från det fria kulturlivet och konstnärsdrivna organisationer som kulturinstitutionerna rekryterar ifrån. Västra Götalandsregionens institutioner är särskilt viktiga för att förverkliga kulturstrategin och ska även framöver ligga i framkant, ge internationell lyskraft och hålla hög konstnärlig kvalitet. Samtidigt måste det säkerställas att institutionerna har en bördig mylla att växa ur, från kulturskola och estetiska utbildningar till ett fritt kulturliv och konstnärsdrivna organisationer. Därför är det nödvändigt att fortsätta utveckla samarbetet mellan institutionerna och det fria kulturlivet. Institutionerna ska i den mån det är möjligt och där det finns efterfrågan dela med sig av utrustning till det fria kulturlivet. Det kan till exempel röra sig om gemensamma resurser för scenkonst och återbruk av scenografi och kostymer.

Kulturnämndens verksamhetsstöd till det fria kulturlivet är av stor betydelse, både för civilsamhällets infrastruktur och det kulturella ekosystem där dessa organisationer förstärker det professionella. Därför är det av betydelse att verksamhetsstödet justeras för att hålla jämn takt med den allmänna kostnadsutvecklingen.

Medicinshistoriska museet har sedan 2026 organisatoriskt flyttats från Sahlgrenska till Styrelsen för kulturutveckling. Styrelsen för kulturutveckling tilldelas särskilda medel för att ge museet bättre förutsättningar att bedriva en verksamhet som ligger i linje med kulturförvaltningens uppdrag gällande publik verksamhet och att erbjuda jämlika löner med övriga delar av kulturförvaltningen.

7.1.3 Vidgat deltagande

Kultur är en viktig faktor för regional utveckling. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till länets attraktivitet, ökad turism och fler arbetstillfällen, vilket brukar kallas kulturdriven utveckling eller kulturella och kreativa branscher. Dessutom kan kulturupplevelser vara viktiga för individens bildning och välbefinnande. Därför är det särskilt viktigt att Västra Götalandsregionen är en levande och drivande kulturregion. Västra Götalandsregionen ska i samarbete med kommunerna bevara och bygga vidare på den kulturella infrastrukturen. Folkhögskolorna har ofta en roll som nav i kulturutbudet på sina orter och är viktiga i detta sammanhang. Andra exempel på detta är den samverkan kulturnämnden har med Mölndals stad kring en produktionsmiljö för dans i Forsåker och genom arbetet med Blåsmusik i Väst, samt genom samarbetet med kommunerna gällande det västsvenska natur- och kulturarvet.

Västra Götalandsregionens samarbete med näringslivet, civilsamhället och andra offentliga institutioner behöver stärkas. Ett närmare samarbete är nödvändigt för att ge kulturen fortsatta möjligheter till utveckling och att öka tillgängligheten för invånarna. En nära samverkan med grundskolorna i Västra Götalandsregionen, främst via Regionteater Väst, är fortsatt viktigt. Arbetet med att nå utsatta grupper behöver förstärkas.

Kulturpolitikens uppgift är att ge förutsättningar för en levande kultur med övergripande mål som kulturell jämlikhet och jämställdhet, ökad tillgänglighet och allas rätt och möjlighet att delta i och ta del av kultur. Västra Götalandsregionens arbete med nationella minoriteter är en

central del i detta och ska fortsätta stärkas. Under 2027 ska formerna för stöd till nationella minoriteter utredas i syfte att förbättra kommunikation och ömsesidig förståelse.

För att ytterligare bidra till målet om en ökad tillgänglighet finns också ett behov av att förstärka och lyfta fram de utbildningsinsatser och samverkansprojekt som genomförs av länets bibliotek. Detta gäller särskilt bibliotekens roll i arbetet med media- och informationskunskap och att vara en resurs för skolbiblioteken.

Kulturproduktionen ska finnas inom flertalet konstformer och i hela Västra Götaland. Därför är det viktigt att det fria kulturlivet och institutionerna får både medel för de kulturpolitiska mål som Västra Götalandsregionen ställer som stödjande organisation och för att kulturverksamheterna ska kunna vara självständiga, innovativa och finnas med i den kulturpolitiska geografin.

8. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner som ska bistå organisationen att uppnå ambitionerna inom dessa områden på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

8.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är Västra Götalandsregionens ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska vara väl informerad om och ha ansvaret för hela organisationens utveckling samt följa de frågor som kan inverka på dess utveckling. Regionstyrelsen vakar över att nämnder och styrelser fullgör sina uppgifter inom olika verksamhetsområden utifrån regionfullmäktiges beslut och vad som enligt lag och andra författningar vilar på Västra Götalandsregionen.

I den nya politiska organisationen har regionstyrelsen fått ett förändrat uppdrag och en av huvudfrågorna nu är att vara den regiongemensamma ägaren som utövar ägarskapet av samtliga verksamheter som drivs i egen regi. Detta uppdrag är utöver det rättsliga ansvar som följer av kommunallagen vad avser exempelvis uppsiktsplikt och beredning av ärenden inför behandling i regionfullmäktige.

8.2 Fastighet, stöd och service

Styrelsen för fastighet, stöd och service ansvarar för att regionens lokaler och fastigheter planeras, förvaltas och utvecklas på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt. Uppdraget omfattar en samordnad lokalförsörjning som säkerställer funktionella och hållbara miljöer för regionens verksamheter. När det finns tydliga verksamhetsmässiga, ekonomiska eller strategiska fördelar ska fastighetsrelaterade funktioner, såsom förvaltning, drift och ägande av lokaler och byggnader, i större utsträckning ske i egen regi. Syftet är att stärka beredskapen, kvaliteten, öka kontrollen och säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling av regionens fastigheter. En central prioritering är att öka nyttjandegraden i regionens lokaler genom systematiska mätningar och behovsstyrd planering av investeringar.

Regionen ska fortsätta utveckla ett hållbart fastighetsbestånd med fokus på energieffektivitet, cirkulära materialflöden och giftfria material. Samtidigt ska robusthet och säkerhet beaktas.

Genom uppgiftsväxling, standardiserade arbetssätt och ett breddinförande av serviceteam ska servicefunktioner utgöra en viktig del av vårdens omställning och framtida kompetensförsörjning. Detta ger en förbättrad vårdhygien, högre patientsäkerhet med lägre smittspridning och en högre städkvalitet. Därför ska takten i implementeringen av dessa arbetssätt intensifieras.

Därtill ansvarar styrelsen för flera regiongemensamma stödprocesser, såsom ekonomi- och löneadministration, informatik och standardisering, interna konsulter, konferensverksamhet, regionens fordon, konstsamlingar, skyltverkstad, telefoni, tillgänglighetsfrågor, tryckeri, VGR Akademin samt återbruk av möbler. Dessa funktioner ska bidra till ett samordnat och serviceinriktat stöd för regionens verksamheter. Genom innovation och verksamhetsutveckling med hjälp av bland annat AI och digitala lösningar utvecklar styrelsen

stödfunktioner som leder till administrativ förenkling samt ger underlag för datadrivna beslut och höjd kvalitet för både regionens verksamheter och dess invånare.

Styrelsens ansvarsområden har en direkt och betydande påverkan på VGR:s miljömål 2030 och är i vissa fall ensamt ansvarig för enskilda mål. Arbetet fortsätter med energi-effektivisering, utbyggd laddinfrastruktur, solex och hållbara fossilfria transporter när transporter behövs, samtidigt som torv fasas ut och krav ställs på miljöcertifierat virke i bygg- och förvaltningsprojekt. Möjligheter till energilagring och andra innovativa lösningar ska analyseras när de kan stärka energiförsörjningen och minska miljöpåverkan. Genom återbruk, minskad energianvändning och systematiskt arbete med klimatanpassningar stärks både resurseffektivitet och robusthet. Biologisk mångfald i utemiljöer ska värnas och integreras i den långsiktiga förvaltningen av regionens fastigheter.

Vid upphandlingar ska socialt ansvarstagande säkerställas genom tydliga krav på goda arbetsvillkor och genom att antalet underentreprenadsled begränsas till maximalt två för att motverka oegentligheter och värna en sund marknad. Entreprenörer ska dessutom uppfylla krav på och ta emot lärlingar för att bidra till kompetensförsörjning och långsiktig hållbarhet i branschen. Genom att vara en aktiv och pådrivande part ska vi bidra till en sund och ansvarsfull arbetsmarknad där seriösa aktörer ges bättre förutsättningar. Vid såväl ny- som ombyggnation inom eller på uppdrag av Västra Götalandsregionen ska ett aktivt arbete med att minska klimatpåverkan genomsyra arbetet. Det ska oavsett om arbete sker i egen regi eller på entreprenad tas stort ansvar för ett hållbart arbete i hela ledet, från val av material till arbetet på plats samt hantering av avfall och restprodukter.

Säkerhet, robusthet och beredskap utgör viktiga delar av uppdraget. Styrelsen ska vidareutveckla kontinuitetsplaneringen, modernisera reservkraftslösningar och genomföra klimatanpassningsåtgärder för att säkerställa att samhällsviktiga verksamheter kan upprätthållas även vid störningar eller extraordinära händelser. Arbetet måste ske tillsammans med övriga förvaltningar för att säkerställa robusthet i regionens alla prioriterade verksamheter. Det inkluderar såväl gemensam kontinuitetsplanering och övning som beslut om vårdens framtida lokalisering och förbättringar av den fysiska infrastrukturen.

Styrelsen ansvarar även för sjukreseverksamheten och ska fortsätta utveckla denna med fokus på kvalitet, tillgänglighet och kostnadseffektivitet. Pilotprojekt ska genomföras för att pröva nya arbetssätt som förbättrar och förenklar för resenärerna.

Enprocentregeln för konstnärlig gestaltning vid byggprojekt ska värnas. När ett projekt inte upplevelsemässigt motiverar att hela en procent av byggkostnaden används för konst, förs de outnyttjade medlen till en gemensam pott. Dessa medel ska användas för underhåll av den konstnärliga gestaltningen i regionen samt för konstnärliga investeringar i regionens samlade fastighetsbestånd, så att konsten kan placeras där den gör störst nytta och når fler.

8.3 Logistik och försörjning

Styrelsen för logistik och försörjning ansvarar för en enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor och tjänster inom Västra Götalandsregionen och enligt särskilda överenskommelser till länets kommuner.

Styrelsen har ett långsiktigt strategiskt uppdrag att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster till stöd för Västra Götalandsregionens utförarverksamheter. Styrelsen ansvarar för att ta fram förslag till och genomföra strategiska planer inom logistik- och försörjning samt för utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment i samråd med

utförrarstyrelser och regionstyrelsen. Förutsättningarna för att regionens verksamhet ska kunna fungera på ett tillfredsställande vis är en effektiv och rationell försörjningsförvaltning.

Det finns ett särskilt utpekat ansvar för Styrelsen för logistik och försörjning kopplat till försörjningsberedskap och beredskapslagring. Utifrån det ska styrelsen fortsatt arbeta med att stärka beredskapen avseende tillgång till livsmedel, läkemedel och övrig materialförsörjning.

Maten spelar roll, speciellt när Västra Götalandsregionen serverar runt 3 miljoner portioner per år. Maten Västra Götalandsregionen serverar ska vara näringsrik och av god kvalitet, ta hänsyn till miljö och klimat samt bidra till ett minskat matsvinn. Den mat som inhandlas och serveras i regionens kök ska bidra till att uppnå målet om 60 procent ekologiska livsmedel och svenska djurskyddsregler ska gälla vid upphandling. Patienterna ska ges möjlighet att välja mellan minst två rätter.

Förutom patientmaten på sjukhusen ansvarar styrelsen för café- och restaurangutbudet på regionens olika sjukhus. Genom en kombination av entreprenörer och restauranger i regional regi och olika typer av måltidslösningar säkerställer man tillgång till mat på sjukhusen för såväl besökare som personal.

Textilier och arbetskläder är en annan kritisk verksamhet för att sjukvården ska kunna fungera. Genom investeringar i- och modernisering av Tvätteriet samt projekt som Effektiv Försörjning av Arbetskläder kan svinn minskas och en robust tillgång av textilier och arbetskläder säkras.

Transport av tvätt och andra varor från regionens depåer ska vara fossilfria. Detta ska gälla såväl transporter i egen regi som inhyrda transportörer.

Logistik- och försörjningsförvaltningen samverkar med koncernkontoret och inköpsavdelningen kring effektiviseringar av rutiner för upphandlingar, där regionens policydokument ska vara styrande. Ett nytt logistik- och försörjningssystem kommer bli centralt för att uppnå detta och för att utveckla och stärka vår förmåga.

Logistik- och försörjningsförvaltningens verksamhet drivs i egen regi, men kan efter överenskommelse utföras av en annan huvudman, exempelvis i samverkan med kommuner.

8.4 Inköp och upphandling

Västra Götalandsregionen kan genom sina inköp och upphandlingar bidra till ett hållbart samhälle. Genom att ställa krav på miljö, klimat, arbetsmiljö och mänskliga rättigheter kan regionen minska negativ påverkan på människor och miljö. Målet är att göra gröna upphandlingar och sträva efter nollutsläpp. För att skydda ekosystem och biologisk mångfald behöver dessa aspekter beaktas mer i upphandlingarna.

Ägarutskottet ansvarar för beredning av strategiska inköpsfrågor och bör ha en tydligare styrning över Västra Götalandsregionens inköp.

Regionstyrelsen med dess ägarutskott ska arbeta vidare med dessa frågor i avsikt att minska kostnaderna för inköp utan att öka den administrativa bördan.

Den idéburna sektorn är viktig för människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden. Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med reserverade kontrakt i upphandling som riktas till sociala företag och andra företag som har till syfte att anställa medarbetare långt från arbetsmarknaden och/eller funktionsnedsatta.

Att upphandla med social hänsyn, i syfte att främja sysselsättning för personer långt från arbetsmarknaden, ska testas i relevanta upphandlingar av fastigheter, stöd och service, i enlighet med Upphandlingsmyndighetens framtagna modell.

Västra Götalandsregionen ska under 2027 rikta reserverade upphandlingar till idéburna organisationer vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster som omfattas av bilaga 2 till Lagen om Offentlig Upphandling, LOU. Det finns även en motsvarande möjlighet i Lagen om Valfrihetssystem, LOV.

När Västra Götalandsregionen upphandlar vårdtjänster är det viktigt att regionens egen organisation inte dräneras på medarbetare och på så vis underminerar den egna regionen. Därför ska externa avtal innehålla krav på att man inte får ha medarbetare med bisysslor inom regionens verksamhet.

8.5 IT och digitalisering

Digitalisering är ett viktigt verktyg för att förbättra, effektivisera och utveckla Västra Götalandsregionens verksamheter med högre tillgänglighet och kvalitet.

För att möta utmaningen med kompetensförsörjning och det ökade behovet av välfärdstjänster måste nya och förändrade arbetssätt utvecklas. En ökad digitalisering av välfärdstjänsterna öppnar för både effektivare verksamhet och bättre kvalitet. Att utnyttja teknikens möjligheter innebär att utmana det traditionella arbetssättet. Den pågående digitaliseringen i Västra Götalandsregionen kräver omfattande kompetensutveckling. Samtidigt påverkar digitaliseringen och teknikutvecklingen våra arbetssätt och hur kompetensutveckling och lärande bör och kan organiseras. En god digital arbetsmiljö är central för att möta dagens och morgondagens utmaningar där kompetensförsörjning och mer vård med färre resurser är de största. Med rätt satsningar på digitalisering kan en bättre, smartare och mer hållbar arbetsmiljö skapas.

Användande av AI kommer att påverka de flesta av regionens verksamheter under de kommande åren. AI kan användas på många olika sätt, till exempel för att analysera stora mängder data, förutsäga händelser, fatta beslut och automatisera uppgifter. När information blir alltmer öppet tillgänglig, möjliggörs utvecklingen av nya innovativa AI-applikationer och det skapas också möjligheter att använda öppna data för träning av AI.

Eftersom Västra Götalandsregionens IT-kostnader förväntas öka, måste arbetet med att avveckla gamla IT-system prioriteras. Fokus ska ligga på att avveckla system som används mindre men fortfarande kostar mycket att underhålla.

Ett större ansvar för effekthemtagning än idag bör ligga på den som ansvarar för att ta fram och utveckla nya IT-stöd. En tydligare samordning av arbetet kommer att vara nödvändig för att säkra effekthemtagningen. IT och digitalisering får aldrig bli ett självändamål utan det ska vara ett verktyg och stöd för verksamheten med ett tydligt invånarperspektiv.

Västra Götalandsregionen är i hög grad beroende av fungerande IT-system för att kunna klara de grundläggande samhällsuppdrag som åligger regionerna. Det behöver således säkras tillgång och rådighet över kritiska system även i händelse av krig och kris. Därför ska det utredas hur detta kan säkerställas och hur beroendet av utomeuropeiska leverantörer av IT-system kan fasas ut.

8.6 Internationella samarbeten

För att Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara ledande inom innovation och hållbarhet är det viktigt att delta i internationella samarbeten och vara aktiv inom EU. Genom att vara med i internationella nätverk kan regionen få kunskap, finansiering och delta i gemensamma projekt som stärker utvecklingen.

Under den nya kommissionens mandatperiod behöver Västra Götalandsregionen öka sina insatser på EU-nivå. Detta innebär att påverka nya politiska prioriteringar och beslutsfattare. Regionens prioriteringar inom elektrifiering, cirkularitet, digitalisering, biologisk mångfald, forskning och innovation, kultur och hållbar mobilitet ska vara grunden för detta arbete.

Internationella samarbeten ger Västra Götalandsregionen möjlighet att lära av andra regioner, använda beprövade lösningar på lokala problem, och bidra med egna erfarenheter. Dessa samarbeten gör det möjligt för regionen att påverka beslut och policyutveckling på europeisk nivå som tar hänsyn till Västra Götalands behov och förutsättningar.

8.7 Hälsan och stressmedicin

Hälsan och stressmedicin bedriver forskning genom Institutet för Stressmedicin (ISM) samt företagshälsovård för Västra Götalands verksamheter. Genom ISM ska kunskapen om främst arbetsmiljö, stress och psykisk hälsa öka, kunskap som sprids både inom och utom Västra Götalandsregionens egna verksamheter. Hälsan och arbetslivet är Västra Götalandsregionens företagshälsovård och är den resurs som ska användas av regionens förvaltningar för att främja god arbetsmiljö, hållbart arbetsliv och ökad hälsa i arbetslivet. En viktig inriktning är att bidra till att öka det förebyggande och hälsofrämjande arbetsmiljöarbetet.

9. Västra Götalandsregionens medarbetare

Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera och behålla medarbetare långsiktigt. Bilden av Västra Götalandsregionen som en bra arbetsgivare spelar en avgörande roll för att kunna rekrytera den kompetens som krävs samt för att skapa engagemang och få medarbetare att vilja stanna kvar inom organisationen.

Kompetensförsörjning kommer vara den största utmaningen i regionen för att kunna ge en god och nära vård till invånarna. De som är över 80 år i befolkningen kommer att öka med nästan 50 procent, vilket innebär att antalet anställda behöver öka inom hälso- och sjukvården. Västra Götalandsregionen har generellt sett goda möjligheter att rekrytera medarbetare. Utmaningen ligger främst i att medarbetare väljer att sluta på grund av brister i den organisatoriska arbetsmiljön. Västra Götalandsregionen ska därför arbeta ännu mer fokuserat med att behålla medarbetare.

De flesta inom kvinnodominerade yrken får betala sina skor medan medarbetare i mansdominerade yrken oftare får sina skor betalda. Västra Götalandsregionens verksamheter behöver få mer jämställda arbetsvillkor. Vårdpersonal och personal i vårdnära yrken inom egenregion ska därför erbjudas arbetskor. Detta i enlighet med modellen i den utredning som personalutskottet tidigare tagit fram.

9.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare med drygt 57 000 anställda. Det är en offentlig och skattefinansierad verksamhet och regionen ska därför erbjuda arbetsplatser där relationen mellan krav, förväntningar och resurser hänger ihop och där medarbetare har möjlighet att påverka sin arbetssituation.

Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund. Personalpolitiken ska utformas så att den främjar heltidsarbete, minskar personalomsättning och ökar delaktigheten hos alla anställda. Kompetensförsörjning ska vara en given del i all planering och utveckling av verksamheter.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner.
2. Utöka möjligheter till arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster.
3. Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser.
4. Insatser för att utveckla hälsofrämjande ledarskap och nå fastställda normtal för antal medarbetare per chef.
5. Minska övertidsarbete

9.1.1 Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner

Det behövs långsiktiga satsningar så att verksamheterna kan hålla i den kontinuerliga och strategiska löneprocessen utifrån respektive kollektivavtal. Det partsgemensamma arbetet är en förutsättning för den svenska modellen och ska värnas och fungera.

Tillsammans med arbetsmiljön och arbetets villkor är lönen en viktig faktor för att behålla och rekrytera medarbetare. Det är därför viktigt att hålla i, följa upp och vidareutveckla arbetet som gjorts med den gemensamma handlingsplanen för konkurrenskraftiga löner och låglönesatsning. Arbetet har givit en positiv effekt och ska fortsatt vara prioriterat. Lönerna ska vara jämställda och oskäligen skillnader ska åtgärdas.

9.1.2 Utöka möjligheter till olika arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster

I Västra Götalandsregionens verksamheter ska heltidstjänst vara norm. Några av de deltidsanställda använder sin lagstadgade rätt, som föräldraledighet eller ledighet för studier, men många väljer tyvärr att gå ner i tid på grund av en alltför tuff arbetssituation. Därför ska arbetsmiljön förbättras och åtgärder vidtas så fler medarbetare kan, vill och orkar arbeta heltid.

För att kunna rekrytera och behålla medarbetare ska Västra Götalandsregionen utveckla moderna anställningsformer där möjlighet till rotationstjänster erbjuds om det finns önskemål om det. Det arbetet måste intensifieras framför allt i verksamheter där efterfrågan är stor, till exempel inom förlossningsvården, prehospitalet verksamhet och mellan Sahlgrenska Universitetssjukhus och det nya Högsbo närsjukhus. Vi ska fortsatt att främja utveckling för kombinationstjänster i samverkan med kommunerna för att främja kompetensförsörjningen i länet.

En enda modell går inte att applicera på alla verksamheter. Det kan finnas flera olika arbetstidsmodeller som passar in i Västra Götalandsregionen. Det ska stärka arbetsmiljön i stort och ökar Västra Götalandsregionens attraktionskraft som arbetsgivare om det finns olika sätt att arbeta på.

Tid för återhämtning mellan arbetspass såväl som under arbetsdagen är en avgörande faktor för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa till följd av stress. Arbetstidens förläggning och tillräcklig bemanning är avgörande för att kunna planera för hållbara scheman. Under ett helt yrkesliv går individen igenom olika perioder med olika behov. Verksamheterna ska därför ges större möjligheter till individuella anpassningar och arbeta med hållbara arbetstidsmodeller.

Västra Götalandsregionen ska arbeta med ett åldersmedvetet förhållningssätt i verksamheten med särskilda insatser för att äldre, erfarna medarbetare ska kunna arbeta kvar inom sjukvården. Genom att vara en god arbetsgivare för seniora medarbetare ska fler vilja arbeta kvar längre med Västra Götalandsregionen som arbetsgivare. Möjligheterna ska därför öka för exempelvis handledarskap, uppgiftsväxling och flexibel eller kortad arbetstid. En kortare arbetstid kan i sådana fall erbjudas genom nedtrappningsförmånen eller på annat sätt med bibehållen lön för medarbetare som fyllt 67 genom den minskade arbetsgivaravgiften.

9.1.3 Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser

Utbildningsuppdraget är en förutsättning för rekrytering av framtida medarbetare och ska ingå som en naturlig del i produktionsplaneringen. Fortsatt utveckling av handledarkompetens och nya lärmiljöer och former för utbildning och praktik är viktiga delar för att möta de förändringar Västra Götalandsregionen står inför.

Under 2027 tar de första läkarna på det nya läkarprogrammet examen, vilket ställer stora krav på Västra Götalandsregionen som arbetsgivare. BT-tjänster ska fasas in och AT-tjänster fasas ut. Normen ska vara att BT erbjuds kombinerat med en ST-tjänst, för att säkra goda arbetsvillkor och god utbildningsmiljö. Integrerade ST-tjänster ska även erbjudas inom primärvården, vilket är viktigt för att säkra tillgången till specialister i allmänmedicin och nå målet om en distriktsläkare per 1100 invånare. Inför avvecklingen av AT ska vi särskilt beakta att den sker i takt med att kön till AT-tjänster minskar samt att god utbildningsmiljö upprätthålls genom att koncentrera AT till färre platser i slutfasen av avvecklingen.

Det är också viktigt att medlen som finns i det personalpolitiska anslaget till förstärkt yrkesintroduktion och kompetensutveckling fullt ut används i verksamheterna.

Den verksamhetsförlagda utbildningen och bristen på handledare är en flaskhals där fler insatser behövs. Ett fortsatt fokus på aktiviteter kring utbildningsuppdraget är nödvändigt för att säkerställa tillgången på den kompetens som behövs nu och i framtiden. För att klara kompetensförsörjningen av läkare inom identifierade bristspecialiteter krävs ett förstärkt arbete kring ST-blocken och att prioritera tillräckligt många utbildningsplatser för allmän- och bastjänstgöring.

Västra Götalandsregionen ska ta sitt ansvar för att erbjuda olika former av praktik, feriejobb och SAO-tjänster. Detta kan både underlätta kompetensförsörjningen inom organisationen men hjälper också till att öka den samlade kompetensen och konkurrenskraften till länet.

9.1.4 Insatser för att utveckla hälsofrämjande ledarskap och nå fastställda normtal för antal medarbetare per chef.

En organisatorisk arbetsmiljö som präglas av bristfälligt ledarskap och hög arbetsbelastning är orsaker till att medarbetare väljer att lämna Västra Götalandsregionen som arbetsgivare, enligt ISM:s rapport "Tack för mig". För att första linjens chefer ska få bättre förutsättningar i sitt ledarskap ska de få ett utökat mandat för att kunna ta ansvar för verksamhet, medarbetare och budget. Arbetet med ett närvarande ledarskap ska vara en ledstjärna för fortsatt arbete. De ska också få stöd utifrån verksamhetens behov och där har HR en viktig funktion.

9.1.5 Minska övertidsarbete

Övertidsarbete ska undvikas för att skapa hållbara villkor för våra anställda. Allt för mycket övertidsarbete för enskilda medarbetare och verksamheter är tecken på problem, detta ska lösas genom åtgärder i verksamheten. Verksamheterna måste ta med det naturliga bortfall som finns på grund av sjukdom och ledighet när de planerar sin personalförsörjning.

9.2 Mål: Medarbetarnas arbetsmiljö ska förbättras

En god arbetsmiljö är grundförutsättningen för en väl fungerande organisation. Det systematiska arbetsmiljöarbetet som sker i verksamheterna ska följas upp och åtgärder vidtas där risker identifieras. Det ska också ingå i den vardagliga verksamheten och inte upplevas som ännu en uppgift att genomföra. För det måste chefer och skyddsombud få rimlig tid och utbildning.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Vårdprofessionens tid med patient ska öka genom att de personella resurserna tas tillvara bättre, exempelvis med hjälp av uppgiftsväxling och minskade administrativa uppgifter.
2. Forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt ska tas tillvara och implementeras i verksamheterna.
3. Medarbetarnas inflytande över arbetsmiljö och arbetssituation ska stärkas och möjligheterna till återhämtning ska öka.

9.2.1 Vårdprofessionens tid med patient ska öka genom att de personella resurserna tas tillvara bättre, exempelvis med hjälp av uppgiftsväxling och minskade administrativa uppgifter

Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med att bli oberoende av hyrpersonal. Med medarbetare som har Västra Götalandsregionen som arbetsgivare skapas en kontinuitet för Västra Götalandsregionens verksamheter och i förlängningen även för patienterna. Det bidrar även till en tryggare vård med högre kvalitet, ökad patientsäkerhet och lägre kostnader. Med egna medarbetare som har rätt kompetens, tid och tillräckligt många kollegor ges också bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö och ett långsiktigt utvecklingsarbete.

I takt med att behoven av vårdutbildade medarbetare ökar och tillgången är begränsad, är det viktigt att se till att rätt person gör rätt saker. Förändrade arbetssätt mellan olika yrken har genomförts i många verksamheter, där rätt kompetens tas tillvara och möjligheten att genomföra uppgifter på rätt kompetensnivå bejakas. Det som har fungerat bra ska sammanställas och spridas vidare. Det är fortsatt viktigt att ha hela teamet i fokus för att patienten ska få bästa möjliga vård.

Genom att minska administrationen och i vissa fall helt ta bort administrativa uppgifter för både chefer och medarbetare ska mer tid frigöras för direkt patientarbete och verksamhetsutveckling. Det gäller både för patient- och vårdadministrativa uppgifter och ledningsarbete.

Den kompetens som finns hos medarbetarna ska i första hand användas i våra verksamheter i egen regi. Regelverket kring bisysslor behöver därför ses över och vid behov regleras.

9.2.2 Ta vara på forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt och implementera dessa i verksamheterna

Styrningen av hälso- och sjukvården måste förändras till att skapa en positiv cirkel byggd på tillit och utgå från hur befolkning, patienter och vårdens medarbetare beskriver situationen. Beslut som fattas i verksamheterna ska vara förankrade bland de medarbetare som är berörda och som utför arbetet inom vården. Ett öppet samtalsklimat där kritik och olikhetstänkande respekteras är nödvändigt och går hand i hand med ett stöttande ledarskap. Medarbetare som arbetar patientnära har en stor kunskap om patientens situation och har en god kännedom om hur vårdkvalitet och tillgänglighet kan förbättras. Att få använda den kunskapen bygger på tillit och leder till gemenskap och ett ansvarstagande för helheten. För att verksamheterna ska kunna bedriva dagligt förbättringsarbete ska utvecklingsledare och controllers arbeta verksamhetsnära.

9.2.3 Medarbetarnas inflytande över arbetsmiljö och arbetssituation ska stärkas och möjligheter till kontinuerlig återhämtning ska öka

Det behövs insatser för att medarbetare inte ska gå ner i tjänst eller gå i pension i förtid på grund av arbetsrelaterad ohälsa. Genom mer närvarande ledarskap och bättre systematiskt arbetsmiljöarbete ska medarbetarna på ett tydligare och mer direkt sätt få inflytande över sin arbetsmiljö. Detta är avgörande för att kvaliteten på arbetsmiljöarbetet ska öka och att tiden på arbetet ska bli bättre. Ingen vet bättre än regionens medarbetare vilka brister som finns och hur saker kan göras bättre, den kunskapen ska Västra Götalandsregionen bli bättre på att ta till vara. Samtidigt som tiden på arbetet ska bli bättre för medarbetarnas hälsa är det även viktigt att det finns utrymme för kontinuerlig återhämtning. Schemalaggningen ska bygga på medarbetarnas önskemål och en god balans mellan arbete, fritid och vila.

10. Hållbarhet

10.1 Mål: Ökad måluppfyllelse för Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål

Hållbarhetsmålen ska bidra till en hållbar utveckling inom alla förvaltningar, bolag och verksamheter som finansieras av Västra Götalandsregionen. För att öka måluppfyllelsen behöver målen prioriteras som en integrerad del av genomförandet av huvuduppdraget inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur.

Detta förutsätter att hållbarhetsaspekter systematiskt integreras även i regionövergripande områden såsom HR, säkerhet och beredskap, digitalisering, finansiell verksamhet samt investeringar, upphandlingar och inköp.

För att stärka genomförandet ska konsekvenser för hållbarhet tydliggöras och hanteras i såväl ärendeberedning som verksamhetsutveckling, genom tillämpning av relevanta analyser och verktyg, såsom hållbarhets- och jämställdhetsanalyser, klimatberäkningar samt prövning av barnets bästa. Arbetet bör samtidigt präglas av ett kontinuerligt fokus på att identifiera och tillvarata synergier med övriga styrdokument, processer och satsningar inom Västra Götalandsregionen, i syfte att öka genomslaget i genomförandet. En sådan ansats skapar förutsättningar för att det interna hållbarhetsarbetet stärker det externa, och vice versa.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan
2. Öka Västra Götalandsregionens positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet

10.1.1 Minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan

Som en av Sveriges största arbetsgivare har Västra Götalandsregionen ett ansvar och en stor möjlighet att vara en föregångare i miljöarbetet. Det finns många goda exempel inom organisationen, dessa tillsammans med den kunskap och det engagemang som medarbetarna besitter ska spridas och värnas. Samtidigt behöver regionen aktivt ta del av och lära av erfarenheter från andra regioner och relevanta aktörer, genom systematisk omvärldsbevakning och kunskapsutbyte, för att ligga i framkant och kontinuerligt utveckla sitt miljöarbete.

För att minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan krävs tydliga prioriteringar, ett kontinuerligt förändrings- och förbättringsarbete, att miljöperspektivet beaktas i regionövergripande beslut samt beslut i alla förvaltningar och bolag. Hållbarhetsmålen ska utgöra en integrerad del av det dagliga arbetet och tydligt genomsyra styr- och ledningsprocesser. Vid strategiska beslut med potentiell miljö- och klimatpåverkan ska konsekvenserna tydliggöras i beslutsunderlag. Västra Götalandsregionen ska inte fatta beslut som ökar utsläppen.

Västra Götalandsregionen ska under 2027 fortsätta att omhänderta och implementera innovationer och förändringsarbete som minskar regionens miljö- och klimatpåverkan. Det finns ett starkt driv till förändring bland medarbetarna, vilket behöver tas tillvara och spridas i organisationen. Arbetssätt och lösningar som visar god effekt i en verksamhet ska systematiskt kunna överföras och anpassas till andra delar av organisationen, i syfte att

undvika dubbelarbete och stärka genomslaget. Många insatser som minskar miljö- och klimatpåverkan kan därmed skalas upp och appliceras på liknande verksamheter, och bör i ökad utsträckning hanteras samlat, exempelvis genom arbetssätt liknande ordnat införande inom hälso- och sjukvården.

För att öka måluppfyllelsen har hållbarhetsutskottet de senaste åren tilldelats medel för ökad bryggfinansiering och merkostnadsfinansiering. Västra Götalandsregionen har därmed skapat förutsättningar för att accelerera omställningen. Samtidigt är de kommande åren avgörande för om de uppsatta målen ska nås. Det kräver ett fortsatt tydligt ansvarstagande, hög genomförandekraft och en konsekvent prioritering av åtgärder som ger varaktig effekt. Västra Götalandsregionen ska i detta arbete vara en föregångare och visa att ambitiösa mål är möjliga att nå i praktiken.

Under 2027 ska Västra Götalandsregionen fokusera sina insatser till områden där genomslaget för minskad klimatpåverkan och ökad resurseffektivitet bedöms vara som störst. Omställningen till cirkulära produkt- och materialflöden ska under året prioriteras genom en övergång från engångs- till flergångsprodukter, ökad återvinning och utvecklade system för återbruk, särskilt inom byggområdet. Arbetet med hållbar kemikalie- och läkemedelsanvändning ska under 2027 intensifieras, med fokus på att rikta åtgärder mot utsläpp från vårdverksamheter och påskynda utfasningen av skadliga ämnen. Arbetet ska samtidigt utvecklas mot ett tydligare uppströmsarbete, där styrmedel, upphandling, informationsinsatser och samverkan används för att minska användning och spridning av skadliga ämnen redan vid källan. Västra Götalandsregionen ska stärka sin kontroll över läkemedlens miljöpåverkan, såväl i tillverkningsledet som i hanteringen av läkemedelsrester. Åtgärder ska särskilt inriktas mot att minska läkemedelsutsläpp från sjukhusen, med fokus på antibiotika och antibiotikaresistens. Samtidigt ska forskningsbaserad kunskap i ökad utsträckning tas tillvara för att utveckla effektiva åtgärder och minska vårdens samlade miljö- och klimatpåverkan.

Omställningen till fossilfria transporter ska under 2027 fortsätta i hög takt genom utbyggd laddinfrastruktur och en ökad andel eldrivna fordon, samtidigt som behovet av biodrivmedel kvarstår i delar av verksamheten. Parallellt ska utsläppen under året minska genom åtgärder riktade mot både direkta och indirekta källor, inklusive energianvändning, medicinska gaser, inköp, resor, finansiella placeringar och avfall. På fastighetssidan ska investeringar i energieffektivisering, solceller, energilagring och värmeåtervinning fortsätta.

Klimatanpassning ska integreras i planering och utveckling av verksamheter, byggnader och infrastruktur för att möta ett förändrat klimat och minska sårbarheter, särskilt inom hälso- och sjukvården. Arbetet med biologisk mångfald ska under året stärkas genom åtgärder i den egna markförvaltningen och genom ökade krav i upphandlingar, inklusive satsningar på ekologiska och regionalt producerade livsmedel samt ökad hänsyn i hela värdekedjan.

10.1.2 Öka Västra Götalandsregionens positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet

Västra Götalandsregionen ska ta tydliga steg framåt i arbetet för ett jämlikt samhälle där skillnader i livsvillkor och hälsa minskar och där mänskliga rättigheter omsätts i praktisk handling i hela verksamheten. För att vara en attraktiv arbetsgivare och klara framtida kompetensförsörjning ska Västra Götalandsregionen intensifiera arbetet med att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter på både generell och strukturell nivå. Arbetet ska systematiskt motverka strukturer som skapar ojämlika villkor och

säkerställa att resurser och insatser utformas utifrån människors olika förutsättningar och behov. Det diskrimineringsförebyggande arbetet ska vara en integrerad del av det systematiska arbetsmiljöarbetet och leda till konkreta förbättringar i verksamheter fria från diskriminering, våld, hot och kränkningar.

Under 2027 ska arbetet med jämlikhet och jämställdhet resultera i tydliga förflyttningar. Omotiverade skillnader i såväl medarbetarperspektiv som i verksamheternas resultat ska inte bara identifieras utan också eftersträva åtgärder genom riktade insatser i dialog med berörda grupper. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i prioriteringarna i Jämställt Västra Götaland 2024–2027 och omsättas i konkreta åtgärder som bidrar till att minska psykisk ohälsa hos flickor, unga kvinnor och unga hbtqi-personer, stärka pojkars skolresultat, förbättra kvinnors arbetsvillkor samt utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Ett ökat fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser inom samtliga huvuduppdrag är en förutsättning för att klara framtidens välfärd. Insatser ska genomföras som stärker barns, ungas och äldres hälsa, utvecklar folkhälsoarbetet i samverkan med kommuner och civilsamhälle samt förbättrar livsvillkor kopplade till utbildning, arbete och tillgång till kultur. Arbetet ska bidra till mätbara förbättringar i förutsättningarna för en god och jämlik hälsa.

Barnets rättigheter ska stärkas genom att barnets bästa systematiskt prövas och tydligt beaktas inför beslut och åtgärder. Västra Götalandsregionen ska säkerställa att barn som är patienter eller anhöriga får information, råd och stöd i enlighet med lagstiftningen, vilket förutsätter att kompetens, strukturer och rutiner utvecklas och används i praktiken.

Tillgänglighet och inkludering ska omsättas i konkreta förbättringar i såväl fysiska miljöer som information och tjänster. Lokaler och miljöer ska utvecklas så att de kan användas av alla på lika villkor, och krav på tillgänglighet ska följas upp vid ny- och ombyggnation samt upphandling. Den digitala omställningen ska kombineras med åtgärder som säkerställer jämlik tillgång till information och tjänster även för personer som inte använder digitala medier. Information, inklusive kriskommunikation, ska utvecklas i inkluderande och normmedvetna format genom klarspråk, översättningar, teckenspråk och bildstöd, med särskild hänsyn till nationella minoriteters rättigheter.

Delaktighet och dialog med invånare ska stärkas genom att synpunkter och erfarenheter systematiskt tas tillvara och omsätts i utvecklingen av verksamheterna. Särskilt fokus ska riktas mot grupper vars erfarenheter ofta förbises, och återkoppling ska ske så att det blir tydligt hur synpunkter har påverkat utvecklingen.

Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål ska under 2027 omsättas i handling i hela organisationen och bidra till ett mer sammanhållet och robust samhälle. För att öka genomslaget ska verksamheter samverka, dela erfarenheter och aktivt sprida arbetssätt som visat god effekt. Västra Götalandsregionen ska tillsammans med kommuner och andra samhällsaktörer omsätta gemensamma prioriteringar i konkreta insatser som stärker invånarnas hälsa och den sociala hållbarheten i länet.

11. Västra Götalandsregionens ekonomi

11.1 Ekonomisk utblick

Mandatperioden 2022–2026 har kännetecknats av ekonomisk osäkerhet. Först utbröt kriget i Ukraina, vilket ledde till hög inflation och snabbt ökande pensionskostnader. Därefter drabbades världsekonomin av ett handelskrig med USA och stigande tullar, och just nu råder ett reellt krig i Mellanöstern som ytterligare bidrar till den finansiella oron.

En ökad osäkerhet förlänger lågkonjunkturen och lågkonjunkturen håller i sig längre än väntat. SKR skriver i Aktuell Ekonomi 26:18 den 29 april 2026:

Svag tillväxt väntar den svenska exportmarknaden i år, eftersom kriget i Mellanöstern medför entydigt negativa effekter för världsekonomin. I centrum för störningen står en stor nedgång i oljeleveranserna från Persiska viken, liksom ett högt oljepris. Skadeverkningarna sträcker sig också utanför marknaden för råolja, eftersom störningen inkluderar andra energislag och råvaror.

Utgången av konflikten, samt när fraktyolymerna via Hormuzsundet kan återhämtas, är i högsta grad osäker. Prognosen omgärdas därför av betydande osäkerhet. Det råder dock inget tvivel om att denna kris för energimarknaden medför en impuls till global inflation.

Stigande inflation och högre inflationsförväntningar har den senaste tiden följts av en tydlig ränte-uppgång, framför allt för korta marknadsräntor. Prognosen baseras på antagandet att det framtida priset på råolja följer den prissättning på termins-marknaden som gällde när prognosen avslutades. Det fallande oljepris som indikeras av terminkurvan får tolkas som att energikrisen framför allt blir en temporär störning. Därmed förutsätts konflikten gå mot en lösning där en markant återhämtning för fartygstrafiken i Persiska viken bör ske till sommaren.

Det ekonomiska läget är mer svårbedömt än på länge och i ett läge med lågkonjunktur, hög arbetslöshet och att antalet arbetade timmar minskar så är det viktigt att de offentliga verksamheterna i Sverige bidrar och gör vad som är möjligt för att motverka detta. Denna budget adresserar detta genom att göra avvägda satsningar för att bibehålla och utveckla Västra Götalandsregionens verksamheter.

Det är också val i Sverige i år och vad det kommer innebära för ekonomiska satsningar från staten i en kommande statsbudget är omöjligt att veta i dagsläget. Därför präglas denna budget av en osäkerhet som kommer att behöva adresseras när det nyvalda regionfullmäktige i november återigen fattar beslut om budget för 2027.

11.2 Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden

11.2.1 Skatteintäkter och generella statsbidrag

Index för operativa hälso- och sjukvårdsnämnden sätts till 2,5 procent, index för miljö- och regionutvecklingsnämnden samt kulturnämnden sätts till 3,0 procent, för övriga nämnder och styrelser sätts index till 2,5 procent. För planåren 2028 och 2029 så har index satts till 1,0 procent för alla nämnder och styrelser.

Ingen indexuppräknning görs för infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, styrelsen för fastighet, stöd och service och styrelsen för logistik och försörjning eftersom index är inräknat i deras regionbidrag. Ingen indexuppräknning görs heller för koncernbanken.

11.2.2 Förändringar i internhandeln

Från och med 2026 infördes flera förändringar i hur varor och tjänster hanteras inom regionen. Dels att digitaliseringsöverenskommelsen (DÖK) för vissa tjänster avskaffades och gradvis ersattes med en ny styrmodell. Dels en övergång till anslagsfinansiering för konferensservice, rekryteringscenter, lärportalen och utbildningssamordning. I ett ärende till regionstyrelsen den 19 maj 2026 så föreslår koncernkontoret en utökad andel anslagsfinansiering för ägarstyrda tjänster för ytterligare delar av DÖK, delar av serviceöverenskommelsen (SÖK) samt lokalkostnader för delar av VGR:s administrativa kontorslokaler. Införandet föreslås från och med 1 januari 2027.

Om beslutet blir enligt förslag kommer växlingar av regionbidrag att behöva göras mellan berörda nämnder och styrelser. Uppdragsgivande nämnder hanterar det i sin tur genom minskade ersättningar i uppdragen till utförarstyrelserna, vilket kompenseras motsvarande i sin tur genom minskade kostnader.

Det finns fortfarande frågor, främst rörande konsekvenser, som behöver klargöras innan dessa växlingar kan göras. Exakta volymer för 2027 är heller inte klara i tid för budgetbeslutet, så ett eventuellt beslut om växlade belopp behöver i så fall fattas i den budget som det nyvalda regionfullmäktige fastställer i november 2026.

11.2.3 Regionstyrelsen

Styrelsen tillförs:

- 100 miljoner kronor (mnkr) för digitala tjänster, 2028 ökar summan med 70 mnkr och 2029 ökar den ytterligare med 55 mnkr.
- 80 mnkr för ökade kostnader för säkerhet och beredskap, 2028 ökar summan med 50 mnkr och 2029 ökar den ytterligare med 20 mnkr.
- 300 mnkr för vårdinformationsmiljö som växlas från moderförvaltningen.

11.2.4 Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden

Nämndens regionbidrag ökar med 452 mnkr för demografiskt tryck enligt nedan punkter 2–7. Av dessa fördelas 58 mnkr till primärvård, tandvård, Regionhälsan och Habilitering och hälsa enligt punkt 2. Resterande fördelas till sjukhusen i egen regi som en del av punkterna 3–7.

Nämndens regionbidrag minskas med 50 mnkr till följd av minskade kostnader genom förstärkt granskning av fakturor gällande digital utomlänsvård.

Nämnden omfördelar 5 mnkr från Vårdval Vårdcentral för ett särskilt uppdrag till Närhälsan för att omhänderta hälsoundersökningar av barn och unga i samhällsvård.

Nämndens regionbidrag minskas med 9,426 mnkr i växling av regionbidrag för Medicinhistoriska museet till Kulturnämnden.

Nämnden tillförs ytterligare:

1. 1 410,9 mnkr i uppräkningsindex för 2027, vilket motsvarar en ökning på 2,5 procent. Denna summa ska användas för att hantera löne- och prisförändringar för att bibehålla verksamhet och personal. Uppräkningen ska tilldelas alla verksamheter som

finansieras av operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, utan undantag och utan omfördelning mellan verksamheterna.

2. 58 mnkr för att ersätta primärvården, tandvården, Regionhälsans verksamheter samt Habilitering och hälsas verksamheter för demografiskt tryck. Primärvårdens tillskott ska stärka uppdrag för kvinnors hälsa och genomförandekraften för äldreomsorg på vårdcentral.
3. 154 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för sjukhusens arbete med tillräckligt antal vårdplatser.
4. 100 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för vuxen samt barn- och ungdomspsykiatri i egen regi.
5. 80 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för ambulansverksamhet och akutmottagning för sjukhus i egen regi.
6. 35 mnkr för att stärka specialistvård för äldre i egen regi.
7. 25 mnkr för att stärka kvinnosjukvården inom specialistvård egen regi.
8. 50 mnkr för delfinansiering av tillkommande kostnader för vaccinering mot covid-19, prostatacancerundersökning, vaccinering mot pneumokocker, tarmcancerscreening, sjukhusfysiker, förbättrat omhändertagande EDS samt rättspsykiatri.
9. 49 mnkr för tillkommande kostnader avseende ST-läkare i allmänmedicin.
10. 15,8 mnkr för att täcka upp för upphört statsbidrag för insatsen råd och stöd inom habilitering och hälsa.
11. 4,1 mnkr som av förvaltningen beräknats krävas för administration av vårdval BUP för att i stället stärka de barn- och ungdomspsykiatriska verksamheterna inom sjukhusen i egen regi.
12. 30 mnkr för finansiering av införandet av arbetsskor.
13. 48 mnkr för ersättning till kostnadsökningar kopplat till läkemedel.

11.2.5 Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden

Till följd av osäkra omvärldsläget och därmed svårigheten att prognostisera kostnadsutvecklingen sänks driftbidraget till Västtrafik jämfört med styrelsens långtidsprognos med 250 mnkr 2027 samt 100 mnkr 2028 och 2029. Denna justering av driftbidraget ska emellertid inte påverka Västtrafiks planerade verksamhet, som ska genomföras enligt tidigare inriktning. Ett eventuellt underskott till följd av högre indexeffekt föreslås i stället omhändertas via bolagets obeskattade reserver.

11.2.6 Miljö- och regionutvecklingsnämnden

Nämnden tillförs:

- 11 mnkr till VGR:s folkhögskolor
- 3 mnkr till Botaniska trädgården för ökade hyreskostnader
- 3,3 mnkr till naturbruksförvaltningen för lagkrav och social hållbarhet

11.2.7 Kulturnämnden

Nämnden tillförs:

- 10 mnkr för kompensation för neddragningar i kultursamverkansmodellen
- 1,4 mnkr för administrativt stöd till Regionteater Väst AB
- 2,5 mnkr för digitalisering Göteborgs Symfoniker AB
- 3,8 mnkr för ökade hyreskostnader vid renovering konserthuset, Göteborgs Symfoniker
- 4,4 mnkr för produktionsmiljö Dans i Mölndal
- 9,426 mnkr i växling av regionbidrag för Medicinhistoriska museet från operativa hälso- och sjukvårdsnämnden
- 2 mnkr för förstärkt finansiering till Medicinhistoriska museet.

11.3 Tabellverk Regionbidrag

	Budget 2026 Regionbidrag	Budget 2027 Regionbidrag	Plan 2028 Regionbidrag	Plan 2029 Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	56 747,2	58 918,7	59 911,9	61 011,1
Strategisk SN	141,0	144,6	146,0	147,5
Operativ SN	56 437,6	58 601,4	59 591,4	60 687,4
Delregionala nämnderna	168,5	172,7	174,5	176,2
DRN N:a	28,2	28,9	29,2	29,5
DRN S:a	23,4	24,0	24,3	24,5
DRN Ö:a	27,1	27,8	28,1	28,4
DRN V:a	31,4	32,2	32,5	32,9
DRN Gbg	58,3	59,8	60,4	61,0
Regional utveckling	8 853,5	9 165,7	9 895,6	10 480,0
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	1 109,7	1 169,8	1 208,9	1 236,3
Kulturnämnden	1 306,2	1 378,9	1 402,7	1 426,7
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 437,6	6 617,0	7 284,0	7 817,0
Serviceverksamheter	1 443,4	1 517,6	1 550,5	1 620,4
Styrelsen för fastighet, stöd och service	1 368,2	1 392,5	1 492,8	1 572,0
Styrelsen för logistik	48,8	98,0	30,3	20,8
Nämnd Hälsan & stressmedicin	26,4	27,1	27,4	27,6
Regiongemensamt	6 346,8	6 587,1	7 577,3	8 123,1
Regionfullmäktige	144,9	148,5	150,0	151,5
Regionstyrelsen	3 697,6	4 263,1	4 425,7	4 545,0
Regionstyrelsen	3 388,7	3 944,3	4 103,7	4 219,7
Personalutskottet	251,8	253,1	255,6	258,2
Hållbarhetsutskottet	57,1	65,8	66,4	67,1
Revisorskollegiet	28,9	29,6	29,9	30,2
Patientnämnderna	30,2	31,0	31,3	31,6
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	2 747,3	2 417,0	3 242,4	3 666,9
Summa	73 390,8	76 189,2	78 935,3	81 234,6

11.4 Fördelning av riktade statsbidrag

De riktade statsbidrag som Västra Götalandsregionen mottar ska i huvudsak hanteras av de nämnder som äger att fördela dem till Västra Götalandsregionens verksamheter.

11.5 Investeringar

För perioden 2027–2036 finns ett översiktligt behov av investeringar i storleksordningen 100 miljarder kronor. Uppskattningen bygger både på de investeringsbehov som enskilda förvaltningar/bolag har anmält till investeringsplanen och en indikativ utblick från förvaltningen för fastighet, stöd och service om kommande behov av investeringar i Västra Götalandsregionens samlade lokalbestånd. Det översiktliga investeringsbehovet ska emellertid betraktas som en utgångspunkt, som inte tar hänsyn till kommande beredningar och beslut om koncernövergripande behovsanalyser, Västra Götalandsregionens investeringsplan, stramare standardiseringar och olika insatser med att tänka om och tänka nytt.

11.5.1 Investeringsram

Investeringsbudget för perioden 2027 – 2036 fastställs till 66 miljarder kronor, som ett utgiftstak för kommande beredning och beslut om enskilda ramar och projekt i Västra Götalandsregionens samlade investeringsplan. Om hela investeringsutrymmet kommer att nyttjas eller ej och till vilka ändamål beslutar regionstyrelsen om i kommande investeringsplaner.

11.6 God ekonomisk hushållning

I september 2025 så fattade regionfullmäktige beslut om Policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning. I förvaltningens finansiella hållbarhetsanalys så görs bedömningen att det blir mer utmanande att nå överskottsmålet de kommande åren. För att uppnå detta så behöver överskottsmålet fasas in under en flerårsperiod.

11.6.1 Hållbar ekonomisk utveckling

Enligt kommunallagen ska en regions budget upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. För att uppnå god ekonomisk hushållning på lång sikt räcker dock inte ett resultat på eller precis över noll. Ett överskott behövs exempelvis för att inflationsskydda det egna kapitalet och för att finansiera investeringar och pensionsutbetalningar.

Ekonomiska marginaler behövs också för att möta konjunkturer, klara oväntade kostnader och genomföra utvecklingsinsatser. En viktig förutsättning för god ekonomisk hushållning är att bygga upp ekonomiska resurser under gynnsamma år, exempelvis genom avsättning till resultatutjämningsreserven, för att klara år med vikande ekonomi.

För en hållbar ekonomisk utveckling krävs en långsiktigt hanterbar nettokostnadsutveckling. I praktiken innebär det att takten för nettokostnaderna inte ska överstiga prognoserna för intäkter från skatter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

11.6.2 Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen

Den övergripande ekonomiska inriktningen är att Västra Götalandsregionen ska ha en god resultatutveckling och finansiell kapacitet samt präglas av god ekonomisk riskhantering och kontroll. Dessa är tätt sammankopplade områden.

Ekonomiska överskott är nödvändiga för att bygga upp den finansiella kapaciteten inför kommande år, och för att säkra en god resultatutveckling krävs en effektiv hantering av uppkomna risker och kontroll över den ekonomiska utvecklingen.

Här är budgetföljsamhet och en ändamålsenlig ekonomistyrning viktiga komponenter. Den finansiella kapaciteten är bland annat betydelsefull för att Västra Götalandsregionen ska kunna betala medarbetarnas framtida pensioner och ett visst överskott i den löpande driften krävs för att investeringsutgifter inte ska leda till en allt för kraftig skuldsättning.

11.6.3 Finansiella mål

Följande mål finns i Policyn för god ekonomisk hushållning:

Västra Götalandsregionen ska ha en god finansiell flexibilitet och styrning

- Låg andel långsiktigt bindande kostnader.
- God budgetföljsamhet

Västra Götalandsregionen ska ha en god finansiell stabilitet och balans

- Stabil kostnadsutveckling
- Positiva resultat

Västra Götalandsregionen ska ha en god finansiell kapacitet

- Kortsiktig betalningsförmåga
- Tryggt pensionsåtagande
- Positiv soliditet

I ett osäkert ekonomiskt läge, ett oklart parlamentariskt läge i både regionfullmäktige och riksdagen, så behöver budgeten som det nyvalda regionfullmäktige antar i november adressera ytterligare detaljer kring god ekonomisk hushållning.

Att underfinansiera delar av regionens verksamheter för att uppnå ett fiktivt resultat är däremot ingen lösning på regionens ekonomiska utmaningar utan det krävs långsiktiga och realistiska ekonomiska förutsättningar för regionens verksamheter. Det är vår definition av en god ekonomisk hushållning.

12. Ekonomitabeller

12.1 Resultaträkning

Resultaträkning (mnkr)	2027	2028	2029
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	17 375	17 896	18 433
varav riktade statsbidrag	3 300	3 300	3 300
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-88 903	-90 829	-92 914
Avskrivningar och nedskrivningar	-4 108	-4 534	-4 901
Verksamhetens nettokostnad	-75 636	-77 467	-79 382
Skatteintäkter	61 656	64 364	67 067
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	14 639	14 817	15 015
varav generella statsbidrag	6 953	7 127	7 305
Finansiella intäkter	138	138	138
Finansiella kostnader	-691	-1 606	-1 991
ÅRETS RESULTAT	106	246	847

12.2 Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2027	2028	2029
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	93	164	228
Byggnader och Mark	29 109	31 502	33 419
Maskiner och inventarier	15 732	18 667	21 685
Finansiella anläggningstillgångar	1 100	1 100	1 120
Summa anläggningstillgångar	46 034	51 433	56 452
Bidrag till infrastruktur	2 270	2 072	1 875
Omsättningstillgångar			
Förråd	900	918	936
Kortfristiga fordringar	6 400	6 528	6 659
Kortfristiga placeringar	20 761	16 263	15 273
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	28 561	24 209	23 368
SUMMA TILLGÅNGAR	76 865	77 714	81 695
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	106	246	847
Övrigt eget kapital	14 025	14 131	14 377
varav resultatutjämningsreserv	43	43	43
Summa eget kapital	14 131	14 377	15 224
Avsättningar			
Avsättning pensioner	39 866	40 986	42 872
Övriga avsättningar	7 084	6 484	5 884
Summa avsättningar	46 950	47 470	48 756
Skulder			
Långfristiga skulder	3 565	3 565	3 565
Kortfristiga skulder	12 219	12 302	14 150
Summa skulder	15 784	15 867	17 715
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	76 865	77 714	81 695

13. Besluts punkter

Regionfullmäktige föreslås besluta följande:

1. Regionfullmäktige fastställer Västra Götalandsregionens budget innehållande mål, fokusområden och regionbidrag till nämnder och styrelser för budgetåret 2027 och planåren 2028–2029.
2. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2027 till 11:48 öre per skattekrona.
3. Regionfullmäktige fastställer investeringsramen för perioden 2027–2036 till 66 miljarder kronor.
4. Regionfullmäktige fastställer fastighetsindex till två procent.
5. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa investeringsplan inom investeringsramen enligt beslutspunkt tre.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
8. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för nämnders och styrelsers arbete med uppdrag och detaljbudget.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fördelningen av regionbidragen till de två nya patientnämnderna utifrån regionfullmäktiges samlade ram till patientnämnderna.
10. Regionstyrelsen ska senast den 30 oktober teckna digitaliseringsöverenskommelse med berörda verksamheter.
11. Styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 30 oktober 2026 teckna fastighets- och serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
12. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska senast den 30 oktober besluta om uppdrag till utförarstyrelser. I uppdragen ska budgetens mål och fokusområden omhändertas.
13. Nämnder och styrelser ska senast den 14 december 2026 fastställa detaljbudget i form av plan för verksamhet och ekonomi för 2027 samt inriktning för verksamhet och ekonomi för åren 2028 och 2029 i enlighet med regionfullmäktiges budget, regionstyrelsens riktlinjer och uppdragsnämnds uppdrag.
14. Patientnämnd Göteborg, Patientnämnd norra, Patientnämnd södra, Patientnämnd västra och Patientnämnd östra exkluderas från kravet på beslut om detaljbudget för 2027.

15. De två nya patientnämnderna ska senast den 26 februari 2027 fastställa detaljbudget i form av plan för verksamhet och ekonomi för 2027 samt inriktning för verksamhet och ekonomi för åren 2028 och 2029 i enlighet med regionfullmäktiges budget och regionstyrelsens riktlinjer.